

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ВТОР ОДДЕЛ

**СЛУЧАЈ НДИ СОПОТ (NDI SOPOT) против СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА**

(Апликација бр. 6035/17)

ПРЕСУДА

Член 6 § 1 (парнична) • Непристрасен суд • Праведно сослушување • Одбивање на домашните судови да дозволат признавање на правосилна арбитражна одлука од страна на Меѓународната трговска комора на Меѓународниот арбитражен суд во корист на компанијата апликант • Загриженоста на компанијата апликант во однос на непристрасноста на претседателот на апелациониот суд објективно е оправдана • Составот на апелациониот суд не е таков да ја гарантира неговата непристрасност • Неуспехот на домашните судови адекватно да одговорат на клучните аргументи • Недоволно расудување

Подготвено од одделот. Не го обврзува Судот.

СТРАЗБУР

26 ноември 2024 година

Оваа пресуда ќе стане правосилна под условите утврдени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

**Во случајот НДИ СОПОТ С.А. против Северна
Македонија,**

Европскиот Суд за човекови права (Втор Оддел), заседавајќи во Совет составен од:

Arnfinn Bårdsen, *Претседател*,
Pauliine Koskelo,
Jovan Plevski,
Péter Paczolay,
Davor Derenčinović,
Gediminas Sagatys,
Stéphane Pisani, *судии*,

и Hasan Bakırcı, *Секретар на одделот*,

Имајќи ги предвид:

апликацијата (бр. 6035/17) против Република Северна Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата“) од приватна компанија основана според полскиот закон, НДИ СОПОТ С.А. („компанијата апликант“), на 13 јануари 2017 година;

одлуката да се извести Владата на Северна Македонија („Владата“) за жалбените наводи во врска со член 6 од Конвенцијата и член 1 од Протокол бр. 1 од Конвенцијата и да го прогласи остатокот од жалбените наводи за недопуштени;

забелешките поднесени од тужената Влада и забелешките како одговор поднесени од компанијата апликант;

коментарите поднесени од Владата на Полска, на кои претседателот на Одделот им дозволи да интервенираат;

Расправајќи на нејавна седница на 5 ноември 2024 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на истиот датум:

ВОВЕД

1. Апликацијата се однесува на жалбените наводи на компанијата апликант во врска со член 6 од Конвенцијата за неправичност на домашната постапка во врска со признавањето на арбитражна одлука на трибунал на Меѓународниот суд за арбитража („Tribunal of the International Court of Arbitration (ICA)“) на Меѓународната стопанска комора („International Chamber of Commerce (ICC)“) во Париз – во понатамошниот текст „Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ICC)/ ICC Трибуналот“ – во корист на компанијата апликант.

ФАКТИ

2. Компанијата апликант е приватно акционерско друштво основано според полскиот закон со седиште во Сопот, Полска. Нејзиниот назив

во моментот на поднесување на апликацијата беше НДИ С.А., но на 6 декември 2019 година го промени своето име во НДИ СОПОТ С.А. Компанијата апликант беше претставувана од г-дин Р.Морек, г-ѓа Е. Бучковска и г-дин В. Садовски, адвокати кои работат во Варшава. На 15 март 2022 година, односно откако странките ги разменија своите забелешки, компанијата апликант поднесе овластување со кое ја овластува г-ѓа Е. Ветрис, адвокатка во Варшава, да ја застапува пред Судот.

3. Владата беше застапувана од страна на нејзиниот агент, г-ѓа Даница Цонова.

4. Фактите на случајот може да се сумираат на следниот начин.

I. ИСТОРИЈА

5. Компанијата апликант работи во областа на градежништво и нискоградба. Во 2010 година склучила договор за заедничко вложување („joint-venture agreement (JVA)“) за заедничко учество на јавен тендер за изградба на дел од автопатот А4 во Полска („Проектот А4“) со приватната компанија, Г (во натамошниот текст, „компанија должник“), која е основана според законот на Северна Македонија, со седиште во тужената држава и работи во областа на изградба на патишта. Страните се обврзале, *inter alia*, да го финансираат заедничкото вложување и да обезбедат обртни средства за извршување и изведба на проектот А4 во еднакви удели.

6. Според арбитражната клаузула на договорот за заедничко вложување, доколку страните не бидат во можност да постигнат пријателско решавање на спорот меѓу нив, спорот треба да се реши според Правилата за помирување и арбитража на Меѓународната стопанска комора во Париз („Правилата на Меѓународната стопанска комора во Париз (ИСС)“) од тројца арбитражи во согласност со тие правила. Местото на арбитражата требало да биде Варшава, а договоорот за заедничко вложување (JVA) бил предмет на полскиот закон.

7. Во февруари 2010 година, страните биле успешни на тендер што го спровел Генералниот директорат за национални патишта и автопати на Полска („GDDKiA“) и започнале градежните работи. Заедничкото вложување се соочило со финансиски тешкотии, па во февруари 2011 година двете компании одлучиле да го раскинат договорот за изградба и да се повлечат од сите договори со неколку подизведувачи и други договори склучени од заедничкото вложување во контекст на проектот А4. Согласно известувањето на страните, во март 2011 година, GDDKiA го раскинал договорот за изградба, оставајќи ги страните да се занимаваат со над 100 подизведувачи чиј правен статус не бил засегнат од раскинувањето. Еден месец по крајниот датум како пресек за трошоците на проектот (утврден како 19 април 2011 година),

компанијата апликант издала конечно известување за исплата на компанијата должник во однос на трошоците и расходите кои ги намирала компанијата апликант над нејзиниот удел (50%) во финансирањето на финансиските обврски на конзорциумот, како и побарувањата поради трети лица.

II. ПРВ КРУГ НА АРБИТРАЖНА ПОСТАПКА И ПОСЛЕДОВАТЕЛНИ ДОМАШНИ ПОСТАПКИ

A. Делумната одлука од 21 јули 2015 година

8. На 27 февруари 2012 година компанијата апликант побарала арбитража пред Трибуналот на Меѓународната стопанска комора во Париз (ICC), тврдејќи дека компанијата должник ја прекршила својата обврска да го кофинансира проектот. Барала надомест на сите заеднички трошоци од проектот што ги направила над нејзиниот удел, вклучувајќи ги и оние направени пред и по раскинување на договорот за градба, како и оние направени во врска со раскинувањето на договорите со подизведувачите. Тврдела дека платила 80% од трошоците и расходите, наспроти 20% платени од компанијата должник, што било спротивно на принципот на еднаква распределба на трошоците утврден во договорот за заедничко вложување (JVA), и дека компанијата должник не обезбедила обртни средства и покрај условот на тој договор (JVA).

9. Компанијата апликант го номинирала J.M., а компанијата должник A.X. за арбитражи. Во изјавата за прифаќање, достапност, непристрасност и независност од 24 февруари 2012 година, направена во согласност со член 11(2) и (3) од Правилата на Меѓународната стопанска комора во Париз (ICC) (види став 65 подолу), J.M. изјавил дека е непристрасен и прецизирал дека нема што да открие во тој поглед. На 23 март 2012 година, Генералниот секретар на ICA ја испратил таа изјава до странките. На 7 мај 2012 година, Генералниот секретар на Меѓународниот суд за арбитража (ICA) ги потврди J.M. и A.X. како арбитражи. Во мај 2012 година, арбитарот A.X. му открил на Секретаријатот на Меѓународниот суд за арбитража (ICA) дека во ноември 2010 година бил ангажиран од партнер на правната фирма што ја застапува компанијата должник, во својство на адвокат, да советува приватна компанија во неповрзани арбитражни постапки и испратил писмо за непристрасност и обелоденување до страните за таа цел. Страните не истакнале никакви приговори во однос на арбитражите. Со оглед на неможноста на страните да постигнат договор за соодветно назначување, во јуни 2012 година Секретаријатот на Меѓународниот суд за арбитража (ICA) го назначил арбитерот P.H. за претседател на Трибуналот.

10. Во мај 2012 година, компанијата должник поднела противвужба која подоцна била третирана од страна на Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) како одбрана во однос на барањето на компанијата апликант. Негирајќи лоша волја при влегувањето во договор за заедничко вложување, таа тврдела дека не морала да обезбеди обртни средства и да го кофинансира потфатот во еднаков дел бидејќи страните се договориле одделно на различна основа за финансирање. Покренала дополнителни конкретни приговори тврдејќи, особено, дека договорот склучен од страна на компанијата апликант со приватна компанија од Полска, С.К., за купување голема количина на суриовини бил измамнички, не бил одобрен од двете страни и не можел да се третира како обврзувачки за компанијата должник. Како што последователно било утврдено во арбитражната постапка, договорот во име на С.К. бил потпишан од извесен Р.

11. На 29 јули 2013 година компанијата должник, меѓу разните други докази, доставила изјава на сведок В., кој бил нејзин технички директор во времето на настаните, како поддршка на својата одбрана во врска со, *inter alia*, преддоговорните преговори помеѓу компанијата апликант и С.К. во април-јули 2010. Според изјавата, на 07 јули 2010 година, извесен Ј.К.Ј. во тие преговори учествувал во име на С.К.

12. Со делумна одлука од 21 јули 2015 година („делумната одлука“), доставена до странките на 29 јули 2015 година, Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) делумно ги уважил барањата на компанијата апликант. Бидејќи не утврдил друга основа за распределба на трошоците освен онаа пропишана во договоорот за заедничко инвестирање (ЈВА), Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) утврдил дека компанијата апликант во принцип има право на надомест на износите платени над нејзиниот удел од 50%, предмет на конкретни одбитоци. Конкретно, во однос на договорот со С.К., Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) не утврдил постоење на докази дека тој бил измамнички или корумптивен, но утврдил дека претставникот на компанијата апликант постапила над своите овластувања при потпишување на договорот; и го отфрлил, со мнозинство, аргументот на компанијата апликант дека компанијата должник последователно го одобрила договорот со С.К.. Според тоа, Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) заклучил дека релевантниот договор не бил обврзувачки за компанијата должник и го одземал, со мнозинство (со несогласување на арбитерот Ј.М. по прашањето), релевантниот износ од барањето за надомест на компанијата апликант.

13. Со горенаведената одлука, Трибуналот на Меѓународната стопанска комора (ИСС) и наложи на компанијата должник да ѝ плати на компанијата апликант 12,979,309.11 полски злоти (PLN - приближно 3,193,066 евра (EUR)), плус камата од 13% од 31 мај 2011 година до

23 декември 2014 година, и камата од 8% од 23 декември 2014 година па сè до плаќањето. Со истата одлука, ИСС Трибуналот одлучил да ги резервира сите прашања во врска со одговорноста, распределбата и квантумот на трошоците и сите прашања поврзани со плаќањата на данокот на додадена вредност (ДДВ) за посебна одлука и го отфрлил остатокот од барањата на компанијата апликант.

В. Последователни процедурални барања и релевантни одлуки

14. И компанијата апликант и компаниите должници поднеле барање за корекција на делумната одлука (терминот се користи во член 35 од Правилата на ИСС што се однесуваат на корекција и толкување на одлуките, во однос на технички, пресметковни, типографски или слични грешки). На 24 февруари 2016 година, ИСС Трибуналот ги одбил барањата на двете страни, а на 15 март 2016 година ги известил странките за таа одлука.

15. Со поднесок од 29 април 2016 година, компанијата должник го оспорила арбитерот Ј.М. и целиот трибунал според член 14 од Правилата на ИСС (види став 66 подолу). Компанијата должник тврдела дека арбитерот Ј.М. не ја исполнил својата должност да открие информации релевантни за клучното прашање на арбитражата - имено, дека тој многу години го познавал Ј.К.Ј., кој ја застапувал компанијата С.К. во преговорите во врска со договорот помеѓу компанијата апликант и С.К. (види ставови 10-12 погоре), кој бил член на надзорниот одбор на С.К., и за кого компанијата должник верувала дека е сопственик на С.К. и еден од луѓето кои ја контролираат компанијата. Компанијата должник се повикала на информации што во тоа време „случајно ги пронашла на интернет“ и на прелиминарен извештај од 28 април 2016 година од глобалната бизнис советодавна фирма, Ф, (која била поканета од должникот на почетокот на 2016 година да го истражи ова прашање) со што се потврдувало дека Ј.М. и Ј.К.Ј. се познавале со децении - и двајцата биле членови на парламентот и ја претставувале истата политичка партија (Демократска левичарска алијанса (Sojusz Lewicy Demokratycznej – „SLD”)) во 2001-2004 година и биле членови на президиумот на таа партија во 2004 година. Според мислењето на компанијата должник, тоа претставувало околност што може ја доведе во прашање независноста на Ј.М. во очите на странките. Компанијата должник исот така го оспорила целиот трибунал поради пропустот да ја спроведе арбитражата на експедитивен начин.

16. Со писмо од 4 мај 2016 година, ИСА на ИСС ги информирал странките дека приговорот е прифатен за испитување. На 13 мај 2016 година Ј.М. го известил Секретаријатот на ИСА дека, како што било наведено во неговата биографија („CV“) со која располагал Секретаријатот, тој бил член на парламентот од 2001 до 2004 година, во

исто време со Ј.К.Ј. Понатаму, тој и Ј.К.Ј. биле членови на парламентарниот клуб на SLD, кој во тоа време се состоел со околу 250 лица. Ј.К.Ј. бил министер за внатрешни работи и администрација во времето на настаните, додека Ј.М. „се занимавал со поморската економија и измената на прописите на граѓанското и трговското право”. Во текот на тој период немало личен или директен контакт меѓу нив. Ј.М изјавил дека се сретнал со Ј.К.Ј. за прв пат во 2001 година, и цврсто негирал дека го познавал „со децении“. Ј.М понатаму изјавил дека, спротивно на наводите на компанијата должник, тој не бил член на Президиумот на SLD, туку само на неговиот пратенички клуб. Пред неговото назначување за арбитер, тој не знаел ниту за компанијата должник, ниту за компанијата апликант, ниту за С.К. и членовите на неговиот надзорен одбор, немал никаков контакт со Ј.К.Ј. од 2004 година, и затоа немал што да открие.

17. На 26 мај 2016 година ИСА на ИСС го одбил приговорот на компанијата должник. Повикувајќи се на член 14(3) од Правилата на ИСС (види став 66 подолу), со писмо од 1 јуни 2016 година, ИСА на ИСС ги известил страните, *inter alia*, дека приговоорт против арбитерот Ј.М. е „недопуштен и во секој случај неоснван“. Писмото не содржи повеќе детали за одлуката што се однесува до приговоорт против арбитерот.

С. Потврда од 7 јуни 2016 година

18. Со потврда од 7 јуни 2016 година, Генералниот секретар на ИСА на ИСС потврдил дека (i) на 29 јули 2015 година до страните била доставена делумната одлука од 21 јули 2015 година; и дека (ii) на 15 март 2016 година, до страните била доставена одлуката за одбивање на барањата на страните за корекции на делумната одлука од 24 февруари 2016 година (види став 14 погоре). Во потврдата било повторено дека секоја одлука е обврзувачка за страните, како што е наведено во член 34(6) од Правилата на ИСС кои важеле во материјалното време (види став 67 подолу).

Д. Конечна одлука од 26 август 2016 година

19. На 26 август 2016 година ИСС Трибуналот ја донел својата конечна одлука во врска со прашањето за ДДВ и трошоците на арбитражата. На 21 јуни 2017 година, ИСС Трибуналот го одбил барањето на компанијата должник од септември 2016 година за корекција на конечната одлука.

III. ПОСТАПКА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА ДЕЛУМНАТА ОДЛУКА

A. Информации за релевантните судски постапки во Полска

20. Компанијата апликант поднела барање за извршување на делумната одлука во Полска. На 10 декември 2015 година, Регионалниот суд на Гдањск во Полска ја признал истата како валидна и извршна.

21. Изгледа дека компанијата апликант тогаш можела да наплати околу 1% од досудениот износ и дека остатокот од делумната арбитражна одлука не можел да се изврши во Полска, бидејќи компанијата должник немала имот во таа држава.

22. На 20 јануари 2017 година компанијата должник поднесе жалба против одлуката од 10 декември 2015 година, тврдејќи дека одлуката не е во согласност со основните принципи на правниот поредок на Република Полска. Особено се повикала на недостатокот на непристрасност на арбитерот Ј.М. поради неговите врски со Ј.К.Ј. (види став 15 погоре).

23. На 6 февруари 2018 година Апелациониот суд во Гдањск ја одбил жалбата како неоснована. Апелациониот суд забележал, упатувајќи на ставот на Врховниот суд на Полска, дека недостатокот на непристрасност на арбитер би значело дека арбитражната одлука е спротивна на јавната политика на Полска и ја нагласи важноста на должноста на арбитерот да открие врски со странка во арбитражата. Сепак, утврди дека во предметниот случај не било докажано дека Ј.М. имал какви било блиски односи со компанијата апликант што би можело да предизвика сомнеж за неговата непристрасност. Навистина, поврзаноста на Ј.М. со С.К. била *de facto* ограничена на познаник, долго пред арбитражата, со лице кое било член на надзорниот одбор на С.К. од 2008 г. Имајќи ги предвид овластувањата на таквите членови на одборот според законот на Полска (кои не вклучуваат застапување на компанијата) и односот на арбитерот со Ј.К.Ј. (членство во истиот пратенички клуб во периодот од 2001-2004 година, при што тие застапувале различни изборни единици), апелациониот суд утврди дека независноста на арбитерот не била доведена во прашање. Судот дополнително докажало дека Ј.К.Ј. учествувал во преговори во име на фирмата С.К. Ниту, пак, членството на Ј.М. и Ј.К.Ј. во Клубот на современата политичка мисла во Гдањск била основа за дисквалификување на арбитерот. Таквата далечинска врска не можела да се спореди со онаа што го натерала арбитерот А.Х. да ги обелодени информациите во врска со настани што се случиле месеци пред арбитражата (види став 9 погоре). Апелациониот суд, исто така, забележал дека ИСС Трибуналот пресудил во корист на компанијата должник што се однесува на договорите со С.К. Тој заклучи дека

аргументот на компанијата должник треба да се одбие. Фактот дека судовите на Северна Македонија донеле поинаков заклучок за ова прашање (види ставови 29-35 подолу), според мислењето на апелациониот суд, немало никакво влијание врз неговите сопствени наоди донесени во согласност со законот на Полска.

24. Компанијата должник не повела постапка во Полска за да ја оспори арбитражната одлука.

В. Постапка во Северна Македонија

1. Одлуката на првостепениот суд од 20 мај 2016 година

25. На 20 април 2016 година компанијата апликант поднела „барање за признавање“ до Основниот суд Скопје бр. 2 – односно, поднела барање за признавање на делумната одлука од 21 јули 2015 година во Северна Македонија, за да може да се изврши во таа држава. Компанијата апликант ја одредила вредноста на спорот на 10.000 македонски денари (МКД, приближно 163 евра (EUR)). Се повикала на членовите I до V од Њујоршката конвенција од 10 јуни 1958 година за признавање и извршување на странски арбитражни одлуки („Њујоршката конвенција“), член 37 од Законот за меѓународна трговска арбитража и член 116 од Законот за меѓународното приватно право („Закон за МПП“, видете ги параграфите 46 и 52 подолу). Таа доставила до судот, особено, копија заверена на нотар од делумната одлука со апостил печат и овластен судски превод; копија заверена на нотар од договорот за заедничко инвестирање (ЈВА) кој ја содржел арбитражната клаузула, со апостил печат и овластен судски превод; копија заверена на нотар од известувањето од 24 февруари 2016 година (види параграф 14 погоре) и овластен судски превод; и приложила копија од одлуката од 10 декември 2015 година на Регионалниот суд во Гдањск (види параграф 20 погоре), „со цел целосно да се потврди валидноста и извршноста на делумната одлука“.

26. На 28 април 2016 година компанијата должник приговарала на барањето, тврдејќи дека повикувањето на компанијата апликант на горенаведената пресуда на полскиот суд е ирелевантно, и тврдејќи дека компанијата апликант го засновала своето барање исклучиво на таа пресуда и не доставила докази за правосилноста на делумната одлука. Понатаму, тврдела дека составот на ИСС Трибуналот бил незаконски за целите на член V(1)(г) од Њујоршката конвенција (види став 64 подолу). Тврдела дека (i) на арбитерот Ј.М. му недостасувала непристрасност врз истите основи, сумирани во став 15 погоре. Ја доставила, *inter alia*, изјавата на Ј.М. за прифаќање во постапката на ИСС, негова биографија без датум, листа на избрани пратеници објавена во Службен весник на Република Полска во 2001 година, архивирани податоци од интернет страницата *Sejm* во врска со Ј.К.Ј. и Ј.М., извадоци од записникот од

седницата на *Sejm* од јуни 2005 година, публикација во весникот *Wprost* од јануари 2004 година, извештајот за Ј.К.Ј. од консултантската куќа Ф., извод од Државен регистар од 2008 година за фирмата С.К. очигледно наведувајќи ги членовите на нејзиното надзорно тело, како и податоците за регистрација на С.К. за 2008 и 2012 година, договорот помеѓу С.К. и компанијата апликант (види став 10 погоре) и изјавата на В. во арбитражната постапка (види став 11 погоре). Повикувајќи се на член 11 од Правилата на ИСС и цитирајќи коментари на Њујоршката конвенција (види ставови 65 и 69 подолу), истакнала дека Ј.М. не ги открил околностите кои би можеле да ја доведат во прашање неговата независност во очите на страните, или оние кои можеле да предизвикаат разумни сомнежи за неговата непристрасност и тврдела дека признавањето на делумната одлука издадена во пристрасна постапка значи нарушување на јавниот поредок на Северна Македонија (тие се повикаа на член V(I)(b) од Њујоршката конвенција). Исто така, тврдела, меѓу другото, дека одлуката на ИСС во однос на каматата била во спротивност со јавниот поредок; и тврдела дека не можела правилно и соодветно да достави докази во арбитражната постапка.

27. Странките не се согласија околу прашањето дали компанијата апликант доставила до домашниот суд, како одговор на аргументот на компанијата должник во врска со недостатокот на непристрасност, копија од барањето по слични основи што компанијата должник веќе претходно го доставила до ИСА на 29 април 2016 година, и копија од писмото од 4 мај 2016 година од Секретаријатот на ИСА (види параграфи 15-16 погоре). Компанијата апликант останала на ставот дека ги доставила релевантните документи за време на расправата. Записникот од рочиштето на 20 мај 2016 година, на кој странките не дадоа коментари или приговори, не содржи упатување на спорните писма на ИСА. Пресудата на првостепениот суд (види подолу) особено се однесува на изјавата на Ј.М. од 13 мај 2016 година (види став 16 погоре) и писмото од Секретаријатот на ИСА „од 19 мај 2016 година“, двете поднесени од компанијата апликант во текот на постапката.

28. На 20 мај 2016 година Основниот суд Скопје 2 го одбил барањето на компанијата апликант поради следните причини.

29. Прво, во однос на основата за јавниот поредок, судот повторил дека во согласност со член 37 од Законот за меѓународна трговска арбитража (види став 46 подолу), признавањето и извршувањето на странските арбитражни одлуки треба да се изврши во согласност со Њујоршката конвенција, која домашниот суд бил обврзан да го почитува и примени. Повикувајќи се на документите поднесени од компанијата должник (види став 26 погоре), и забележувајќи од коментарот на Њујоршката конвенција дека поимот состав на арбитражен трибунал опфаќа аспекти поврзани со личноста на арбитерот (види став 69 подолу), судот утврдил дека постоеле „факти за постоење на врски и

познанства помеѓу арбитерот Ј.М. и Ј.К.Ј.,. Според судот, Ј.К.Ј. бил член на надзорното тело на С.К., го застапувал во фазата на преговори (бил ... претставник ... во преговорите кога партнерите го склучувале договорот) и директно учествувал во потпишувањето на спорниот договор (биле директен учесник во потпишувањето на договорот). Договорот со С.К. последователно сочинувал „значителен дел,, на спорот пред арбитражата. Сепак, Ј.М. не ги известил страните за неговите врски со Ј.К.Ј., и покрај експлицитното барање наведено во член 11(2) и (3) од Правилата на ИСС. Судот понатаму забележал дека членот V(1)(б) од Њујоршката конвенција (види став 64 подолу) е целосно усогласен со принципот на непристрасност и независност на трибуналот, содржан во член 6 од Европската конвенција за човекови права. Повикувајќи се на член 11 од Правилата на ИСС и коментарот на Њујоршката конвенција (види став 69 подолу), судот понатаму забележал дека неуспехот на арбитерот во обврската да открие „несомнено врски,, со страните во спорот би бил спротивен на правниот поредок на Северна Македонија, како и на меѓународниот правен поредок на демократски управуваните земји. Со ова во предвид, судот повторил дека Њујоршката конвенција, од една страна, ги обврзува државите членки да ги признаат и спроведуваат странските арбитражни одлуки, но од друга страна предвидува исклучоци во случаите кога постапката во која била донесена одлуката ги повредила основните принципи на правниот систем на земјата каде што се барало признавањето (судот се повикал на член V(2)(б), цитиран во став 64 подолу). Судот утврдил дека делумната одлука била донесена во постапка со учество на арбитер кој не бил независен и непристрасен. Со упатување на членот 116 од Законот за МПП, во врска со членовите 113 и 107 и членот 103(1) од истиот Закон (како што бил на сила во тој моментот, види параграфи 48-52 подолу), судот заклучил дека барањето за признавање на одлуката треба да се одбие, поради неправилности на постапката во која била донесена спорната одлука, бидејќи спротивното односно дејството на признавање би било спротивно на јавниот поредок на Северна Македонија.

30. Второ, судот сметал дека компанијата апликант не го исполнила барањето наведено во членот 101 од Законот за МПП (види параграф 47 подолу) да поднесе доказ што потврдува дека арбитражната одлука станала „*правосилна и извршна*,,. Судот сметал не може да се потпре на одлуката на Регионалниот суд во Гдањск од 10 декември 2015 година како нешто што ја потврдува правосилноста на делумната одлука. Делумната одлука и одлуката на полскиот суд биле издадени од различни органи – едната од независно арбитражно тело, а другата од суд од општа надлежност на странска земја – и одлуката на полскиот суд никогаш не беше признаена во Северна Македонија. Домашниот суд заклучил дека компанијата апликант не доставила валидна потврда за

правосилноста на делумната одлука, како што се бара со член 101 од Законот за МПП.

2. Основи за жалба на компанијата апликант

31. Компанијата апликант поднесе жалба, повикувајќи се на (i) суштествена повреда на правилата за парничната постапка, (ii) погрешно утврдена фактичка состојба и (iii) погрешна примена на материјалното право.

32. Прво, забележала дека првостепениот суд го занемарил приговоорт на арбитерот поднесен од компанијата должник до ИСА по која постапката во тоа време сеуште била во тек (види став 15 погоре). Повикувајќи се на член 11 од Правилата на ИСС, првостепениот суд ја занемарил јасната постапка за оспорување на арбитражите утврдена во член 14 од тие Правила (види став 66 подолу) и одлучил за прашањето за наводната пристрасност на арбитерот што било во ексклузивна надлежност на ИСА. Компанијата апликант тврдела дека на 20 мај 2016 година до првостепениот суд доставила копија од писмото од 4 мај 2016 година со кое Секретаријатот на ИСА ги известил странките дека приговорот на компанијата должник бил прифатен за испитување, како и копија од приговорот на компанијата должник од 29 април 2016 година (види параграфи 15 16 погоре), но дека првостепениот судот пропуштил да одлучи за тие поднесоци или да ги наведе, а уште помалку да ја запре постапката во очекување на исходот од одлуката по приговоорт на ИСА. Го поканил апелациониот суд да ја земе предвид одлуката на ИСС од 26 мај 2016 година за отфрлање на приговорот против арбитерот на компанијата должник како неоснован и недопуштен од процедурални причини (види параграф 16 погоре); и како доказ го доставил соодветниот допис. Повторил дека компанијата должник доброволно влегла во арбитражата и била свесна за правосилната и обврзувачка природа на одлуката. Повикувајќи се на член 39 од Правилата на ИСС (види став 68 подолу), тврдела дека компанијата должник се откажала од своето право да ги истакнува своите приговори во постапката за признавање, но првостепениот суд сепак ги дозволил тие приговори. Освен тоа, понискиот суд јасно отишол надвор од својата надлежност, утврдена во членовите 101 до 110 од Законот за МПП, со тоа што ја започнале своја анализа на суштината на делумната одлука и категоризација на одредени аспекти на арбитражата како „значајни“; погрешно утврдил дека Ј.К.Ј. учествувал во потпишувањето на договорот во име на С.К. и покрај недостатокот на докази за тоа; и не ги образложил доволно своите заклучоци за постоење на врска помеѓу Ј.М. и Ј.К.Ј. за кои, според компанијата апликант, исто така немало докази и биле неосновани.

33. Второ, навела дека уредно ги доставила сите документи потребни кон барањето за признавање до првостепениот суд, и дополнително се

повикала на потврдата од ИСС од 7 јуни 2016 година (види став 18 погоре) во прилог на својот став, за да ги отфрли сите сомнежи; и го оспорила упатувањето на понискиот суд на одлуката на полскиот суд како ирелевантно, тврдејќи дека тоа не било предмет на постапката за признавање. Го оспорила заклучокот на првостепениот суд во тој дел како заснован на неправилна примена на домашното право, односно член 101 од Законот за МПП, кој компанијата апликант го сметала за неприменлив за околностите на нејзиниот случај. Од различни причини поврзани со толкувањето на Њујоршката конвенција во светлината на меѓународното договорно право, тврдела дека член IV од Њујоршката конвенција (види став 63 подолу) требало да се примени како *lex specialis*, и дека уредно ги доставила документите наведени таму. На крајот, инсистирала на тоа дека делумната одлука во секој случај била обврзувачка за странките врз основа на Правилата на ИСС, со кои компанијата должник била запознаена на самиот почеток. Компанијата апликант изјавила дека компанијата должник не го исполнила својот товар на докажување дека арбитражната одлука не станала правосилна и извршна. Компанијата апликант опширно цитирала коментари и студиски материјали во врска со Њујоршката конвенција во поддршка на нејзините аргументи.

3. Пресудата донесена во постапката по жалба од 15 јули 2016 година

34. На 15 јули 2016 година Апелациониот суд Скопје, во совет составне од тројца судии со кој претседавала судијата Ј.Н., ја разгледал жалбата во писмена постапка и ја одбил, потврдувајќи ги наодите на понискиот суд како законити и основани. Судот утврдил дека немало пропуст од страна на првостепениот суд да ги земе предвид документите (види став 32 погоре), бидејќи такви докази не му биле презентирани, додека сите доставени докази биле уредно цитирани и адресирани од понискиот судот.

35. Откако повторил дека, во согласност со член 116 од Законот за МПП, членовите од 111 до 115 од Законот се применуваат на признавањето на странски арбитражни одлуки (вклучувајќи го и членот 113 од Законот што го одредува опсегот на надзор), апелациониот суд потоа, во суштина ги повтрил наодите на првостепениот суд во врска со арбитерот Ј.М. (види параграф 29 погоре). Истакнал дека понискиот суд, врз основа на достапните докази, утврдил постоење на врски помеѓу Ј.М. и Ј.К.Ј., кој бил член на надзорниот орган на С.К. во материјалното време, го застапувал во преговорите за договорот со компанијата апликант и директно учествувала во потпишувањето на договорот, чие побарување последователно сочинувало „значителен дел“ од побарувањата на компанијата апликант пред ИСС Трибуналот. Според тоа, понискиот суд правилно го применил материјалното право, во

согласност со принципот на правично судење наведен во член V(1)(б) од Њујоршката конвенција и член 6 од Конвенцијата (апелациониот суд, исто така, се повикал на коментарот на Њујоршката конвенција, цитиран во став 69 подолу). Апелациониот суд без дополнителни детали ги оцени како „неспорни“ информациите и фактите кои укажуваат на постоење на „врски и познанства“ помеѓу Ј.М. и Ј.К.Ј. За судот немало сомнеж дека тие се познавале долго време и соработувале; и дека Ј.М. „неспорно бил свесен,, за улогата што Ј.К.Ј. ја играл во С.К. во соодветното време. Ј.М. требало да ги открие тие околности според член 11 од Правилата на ИСС, но тој не го сторил тоа. Неуспехот на Ј.М. да ги открие горенаведените врски предизвикувало сомнеж за неговата непристрасност и независност и затоа претставувале основа за одбивање на признавањето во смисла на член V(1)(г) од Њујоршката конвенција. Судот понатаму утврдил дека би било спротивно на јавниот поредок на Северна Македонија да се признае одлуката донесена од арбитер кој „несомнено имал врски со спротивната страна,, а особено со лице чии дејствија биле изворот на спорот и биле дел од предметот на арбитражата. Судот повторил дека член V од Њујоршката конвенција јасно дозволувал исклучок од општата обврска за признавање и извршување на странски одлуки каде што признавањето би било спротивно на основните принципи на домашниот правен систем (се повикал на член V (1) (б) и член V(2)(б) од Њујоршката конвенција).

36. Апелациониот суд понатаму го отфрли како неосновано упатувањето на компанијата апликант на член 34 од Правилата на ИСС, на член 14 од тие Правила со кои се утврдува постапката за оспорување на арбитер, како и на отфрлањето на ИСС од 26 мај 2016 година на приговорот на компанијата должник во однос на Ј.М., бидејќи тие се однесувале на процесни дејствија преземени во рамките на арбитражната постапка. Тој утврдил дека задачата на првостепениот суд во постапката за признавање била ограничена на одлучување дали се исполнети условите за признавање наведени во Законот за МПП и Њујоршката конвенција. Токму тоа го направил првостепениот суд во смисла на член 116 од Законот за МПП: откако утврдил неправилност во постапката во која била донесена делумната одлука, тој утврдил дека таа не може да се признае со образложение дека тоа било во спротивност со јавниот поредок на Северна Македонија.

37. Апелациониот суд го отфрли како неоснован аргументот на компанијата апликант дека членот IV од Њујоршката конвенција требаше да се примени како *lex specialis* и дека немало обврска за доставување на доказ за правосилноста на арбитражната одлука. Тој повторил дека компанијата апликант имала обврска да достави документ со кој се потврдува дека делумната одлука станала правосилна, издадена од телото што ја донело, како што е наведено во член 101 од Законот за МПП. Апелациониот суд, во суштина го

повторил образложението на понискиот суд дека примерокот од пресудата донесена од Регионалниот суд во Гдањск со која се дозволува извршување на делумната одлука во Полска не претставува таков доказ (види став 30 погоре). На крајот, без да даде дополнителни детали, апелациониот суд ги орфлил преостанатите аргументи на компанијата апликант како ирелевантни или како без влијание во однос на заклучоците за законитоста на одлуката на првостепениот суд.

38. Компанијата апликант добила копија од пресудата на 12 септември 2016 година.

4. Одбивање на барањето за повторување на постапката од 16 февруари 2017 година

39. Според компанијата апликант, во септември 2016 година, по приемот на одлуката на апелациониот суд, дознала дека сопругот на судијата Ј.Н., овластен инженер, (а) бил вработен во фирмата должник од 1980 година, односно повеќе од 36 години до моментот на настаните, и (б) поседувал акции со значителна вредност - веројатно, во друштвото должник.

40. На 12 октомври 2016 година, компанијата апликант поднела барање за повторување на постапката за признавање според член 392(1) од Законот за парнична постапка (види став 57 подолу) до Основниот суд Скопје 2. Тврдела дека судијата Ј.Н. требало да ги открие информациите во врска со нејзиниот сопруг како што се бара со член 64(б) од тој Закон, но не го сторила тоа спротивно на член 65(1) од истиот Закон (види ставови 53-54 подолу). Се повикала на (i) домашна база на податоци за регистрирани инженери, (ii) имотен лист и имотна евиденција и (iii) извадоци од база на податоци за имотот на избраните или именуваните функционери на Државната комисија за спречување корупцијата. Понатаму ги повторила своите аргументи во врска со незаконитоста на одбивањето да се признае делумната одлука. Побарала од судот да се прибави или да ѝ наложи на компанијата должник да достави одредени евиденции во врска со вработените и акционерите на компанијата. Судот ги одбил тие барања.

41. На 16 декември 2016 година Основниот суд Скопје 2 одлучил списите на предметот да се достават до Апелациониот суд Скопје за да се одлучи дали барањето за повторување на постапката треба да се одобри.

42. На 16 февруари 2017 година Апелациониот суд Скопје го одбил барањето. Тој утврди дека суштинските критериуми за иземање на судија утврдени во член 64(1-5) од Законот за парнична постапка не биле исполнети и, згора на тоа, компанијата апликант не успеала да приложи нови факти и докази за да го оправда барањето за повтроување на постапката, но само ги повторила аргументите што веќе ги истакнала во жалбата. Колку што е релевантно, одлуката гласи како што следува:

“...[Учеството во одлучувањето на судија... кој требало да биде изземен согласно член 64(1-5) од Законот за парнична постапка... претставува апсолутно суштествена повреда на постапката, поради што повисокиот суд треба да ја укине пресудата. [Тоа] исто така претставува основа за поднесување барање за ревизија и барање за повторување на постапката. [Споредувајќи ги] основите за повторување на постапката со апсолутно суштествените повреди на одредбите [кои се однесуваат] на парничната постапка, [судот утврдил] дека основите од член 392(1) (1, 2, 3 и 7) од Законот за парнична постапка се идентични со суштествените повреди на одредбите од Законот за парнична постапка наведени во членот 343(2)(2) од Законот. ... Суштествена повреда ... секогаш постои кога советот вклучувал судија или судија поротник кој требало да биде изземен (член 64(1-5)) [Имајќи го предвид горенаведеното, како и содржината на] барањето на тужителот за повторување [на постапката], [судот] смета дека не се исполнети законските услови за да се овозможи повторување на второстепената постапка... Ова е така, бидејќи тужителот во барањето за повторување не наведува нови факти и докази откриени по завршување на постапката, кои доколку се земат предвид ќе резултираа со поповолна одлука за странката, туку ги повторува жалбените наводи изнесени во жалбата поднесена против првостепената одлука [кои] со образложена одлука [апелациониот суд] ги отфрлил.”

5. Постапка за поништување на делумната арбитражна одлука иницирана од друштвото должник

43. На 12 ноември 2020 година Апелациониот суд Скопје, со правосилна пресуда, ја одбил посебната тужба поднесена од компанијата должник за поништување на делумната одлука (поднесена во декември 2016 година) поради „апсолутна ненадлежност“ *lex arbitri*, бидејќи било во надлежност на судовите на Полска да одлучуваат за поништување.

IV. ВТОРА АРБИТРАЖНА ОДЛУКА И ПОСЛЕДОВАТЕЛНАТА ПОСТАПКА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

44. Од последователните забелешки и поднесоци на компанијата апликант произлегува дека во 2014 година таа покренала друг арбитражен спор против компанијата должник, кој не е поврзан со првиот, но се однесува на истиот договор за заедничко вложување. На 19 декември 2017 година, ICA на ICC издал нова правосилна арбитражна одлука со која го одобрува побарувањето на компанијата апликант против компанијата должник („втората арбитражна одлука“). Првостепениот суд одбил да ја признае таа одлука, а жалбата на компанијата апликант против одбивањето била отфрлена како задоцнета (што било потврдено на 21 јануари 2021 година во постапката по жалба од повисокиот суд). Последователното барање за ревизија на компанијата апликант било отфрлено од страна на Врховниот суд на Северна Македонија како недозволено (за образложението, види став б1 подолу).

РЕЛЕВАНТНА ПРАВНА РАМКА И ПРАКТИКА

I. ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

A. Устав

45. Членот 118 од Уставот предвидува дека меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон.

B. Закон за меѓународна трговска арбитража

46. Според член 37 § 3 од Законот за меѓународна трговска арбитража (Службен весник на Република Македонија бр.39/2006), признавањето и извршувањето на странските арбитражни одлуки треба да се врши во согласност со одредбите на Њујоршката конвенција од 10 јуни 1958 година за признавање и извршување на странски арбитражни одлуки.

C. Закон за меѓународно приватно право

47. Во согласност со член 101(1) од Законот за меѓународно приватно право од 20 јули 2007 година, кој е во сила во времето на настаните (Службен весник на Република Македонија, бр.87/2007, „Закон за МПП“), странката која бара признавање на странска судска одлука треба да ја приложи „барање за признавање“ со оригинал на одлуката или заверена копија и потврда од странски суд или друг надлежен орган со кој се потврдува правосилноста на странската одлука во согласност со законот на државата во која е донесена.

48. Домашниот суд мора да одбие барање за признавање на странска судска одлука доколку странката докаже дека не можела да ги изнесе своите *своите средства за одбрана* поради неправилности во постапката (член 103(1) од Законот за МПП), или дека поканите или одлуките не биле уредно доставени до странката (член 103 (2)).

49. Според член 107 од Законот за МПП („Повреда на јавниот поредок“), одлуката на странски суд нема да биде признаена доколку ефектот од неговото признавање е во спротивност со јавниот поредок на Северна Македонија.

50. Според член 113(1) од Законот, во постапката за признавање на странска судска одлука, опсегот на надзор на домашниот суд е ограничен на испитување на критериумите утврдени во членовите 101-110 од Законот (покрај горенаведените одредби, опфатени се и прашањата за ексклузивна надлежност, постоење на конечна одлука меѓу истите странки за иста работа и други критериуми.).

51. Во согласност со член 115 од Законот, правилата за вонпарнична постапка се применуваат на постапката за признавање одлуки на странски суд, освен ако со посебна одредба во соодветното поглавје од Законот за МПП не е поинаку определено.

52. Членовите од 111 до 115 од Законот за МПП кои ја утврдуваат постапката за признавање на странска судска одлука се применуваат на постапката за признавање на странски арбитражни одлуки (член 116 од Законот).

D. Закон за парничната постапка

53. Section 64 of the 2005 Civil Proceedings Act (*Закон за парничната постапка, 79/2005*, со последователни измени) гласи како што следува:

“Судија или судија поротник не може да ги врши своите судиски функции ако:

1. тој или таа е странка, законски застапник или советник на странка... ;
2. тој или таа е постојано или привремено вработен кај странка во постапката;
3. странката или бранителот е негов роднина... ;
4. тој или таа е старател, посвоител, посвоено дете... на странка;
5. тој или таа учествувал во донесувањето на каква било одлука од понизок суд или друг орган во соодветната постапка; или ...
6. постојат и други основи кои оставаат сомнеж во неговата или нејзината непристрасност.”

54. Членот 65 од Законот ја утврдува постапката за изземање на судија. Откако ќе се дознае дека една од причините наведени во член 64(1-5) од Законот (види погоре) се применливи во даден случај, судијата треба да прекине со секаква работа на случајот и да го извести претседателот на судот, кој потоа одлучува за замена (дел 65(1)). Ако судијата смета дека постојат други основи кои доведуваат до сомневање за неговата или нејзината непристрасност во смисла на член 64(6) од Законот, тој или таа мора да го извести претседателот на судот, кој ќе одлучи за неговото или нејзиното изземање (дел 65 (2)). Доколку претседателот на судот смета дека постојат други основи кои доведуваат до сомнеж во неговата или нејзината непристрасност во смисла на член 64(6) од Законот, тој или таа мора да го извести претседателот на непосредно повисокиот суд, кој ќе одлучи за неговото или нејзиното изземање (член 65(3)). Според член 66(6), странката може да поднесе барање за изземање на судија од повисокиот суд во правниот лек или во поднесок поднесен како одговор; ако се одржи рочиште пред повисок суд, такво барање може да се поднесе до крајот на рочиштето.

55. Според член 343(2)(2) од Законот (Поглавје 24 – Реедовни правни лекови), одлучување во случај со учество на судија кој или требало да

биде изземен во смисла на член 64(1-5) или бил изземен со судска одлука, претставува суштествена повреда на процесното право.

56. Член 372 од Законот (Поглавје 25 – вонредни правни лекови) ја утврдува постапката по барањето за ревизија до Врховниот суд. Странките можат да поднесат барање за ревизија против второстепена пресуда ако вредноста на спорот во спорниот дел надминува 1.000.000 денари (член 372(2)), со исклучоци кога таквата жалба може да се дозволи без оглед на вредноста на спорот. во прашање. Тоа правило не се применува за спорови за кои или Законот за парнична постапка или друг закон изрично вели дека не е дозволена ревизија.

57. Според член 392(1) од Законот (Поглавје 25 – вонредни правни лекови), постапките што завршиле со правосилна судска одлука што стапила во сила може да се повторат на барање на странката, особено: ако случајот бил одлучен со учество на судија кој требало да биде изземен согласно член 64 од Законот или бил изземен со судска одлука (член 392 (1)(1)); или доколку страната дознае за нови факти или прикаже нови докази кои, доколку биле доставени во претходната постапка, можеле да доведат до донесување поповолна одлука за страната (член 392(1)(9) од Законот). Повторување на постапката поради причините наведени во член 392(1)(1) и на друго место не може да се бара доколку наведената причина веќе била без успех покрената во претходната постапка (член 393(1)). Повторувањето по основите наведени во член 392(1)(1) и (9) може да се дозволи само доколку странката, без своја вина, не можела да го истакне во претходната постапка која завршила со правосилна судска одлука (член 393 (2)).

58. Член 400 од Законот предвидува можност за повторување на постапките во однос на кои Судот утврдил повреда на Конвенцијата. Во сличаите на вакво повтровоување на постапките од домашните судови се бара да ги почитуваат ставовите од правосилната пресуда на Судот.

Е. Закон за вонпарнична постапка 2008

59. Согласно член 33(1) од Законот за вонпарнична постапка, освен ако поинаку не е определено со Законот, одредбите од Законот за парнична постапка треба да се применуваат во вонпарнична постапка.

II. РЕЛЕВАНТНА ДОМАШНА ПРАКТИКА

60. На 26 мај 2011 година Врховниот суд на Северна Македонија дозволи ревизија (*ревизија*) во случај што се однесува на надлежноста на судовите на Северна Македонија да решаваат случај што произлегува од договор за дистрибуција помеѓу странска приватна компанија и приватна компанија основана во Северна Македонија, со кои странките

се договориле својот спор да го достават на разгледување до ICA на ICC (Рев.1 бр.781/2010).

61. На 15 јуни 2021 година Врховниот суд ја отфрли како недозволива жалбата на компанијата апликант за ревизија на постапката во врска со одбивањето на признавањето на втората арбитражна одлука (види став 44 погоре). Врховниот суд забележа дека одбивањето да се признае делумната одлука било засновано на Законот за МПП и дека релевантната постапка е регулирана со членовите 99 до 116 од тој закон. Според член 115 од Законот за МПП, освен ако со одредена одредба во соодветното поглавје од Законот за МПП не е предвидено поинаку, правилата за вонпарнична постапка се применуваат на постапките за признавање на одлуки на странски суд (и, соодветно, на постапките за признавање на странски арбитражни одлуки). Согласно член 33(1) од Законот за вонпарнична постапка (види став 59 погоре), одредбите од Законот за парнична постапка се применуваат на вонпарнична постапка, освен ако поинаку не е пропишано во Законот за вонпарнична постапка. Меѓутоа, последноспоменатиот закон не содржи општа одредба во врска со дозволеноста на ревизија во вонпарнична постапка, туку постави исцрпна листа на специфични видови постапки во однос на кои таквиот правен лек е дозволен (делови 56, 188, 173). Соодветно на тоа, Врховниот суд заклучил дека не е дозволена ревизија во однос на останатите вонпарнични постапки, вклучително и во предметната постапка.

III. ПРАВНИ ЛЕКОВИ СПОРЕД ПОЛСКИОТ ЗАКОН ВО ВРСКА СО МЕЃУНАРОДНИТЕ АРБИТРАЖНИ ОДЛУКИ ИЗДАДЕНИ ВО ПОЛСКА

62. Арбитражна одлука издадена во Република Полска може да биде поништена само од страна на суд во постапка иницирана со поднесување на барање, во согласност со соодветната постапка (член 1205 од Кодексот за парнична постапка на Република Полска). Страната може да поднесе барање за поништување на арбитражната одлука врз основа на тоа што не била соодветно известена за назначувањето на арбитер или за постапката пред арбитражниот трибунал, или на друг начин била лишена од можноста да ги брани своите права пред арбитражниот трибунал (Член 1206 § 1 (2)); или барањата на составот на арбитражниот суд или основните правила на постапката пред арбитражниот суд не биле почитувани (член 1206 § 1 (4)). Арбитражната одлука исто така треба да се поништи ако судот утврди дека арбитражната одлука е спротивна на основните принципи на правниот поредок на Република Полска (Член 1206 § 2). Претставката за поништување на арбитражната одлука треба да се поднесе во рок од два месеци од датумот кога одлуката (или, онаму каде што е релевантно,

одлуката во врска со корекција или толкување на одлуката) е доставена до странката, или, во некои случаи (каде што одлуката е добиена со противправно дело или е издадена врз основа на фалсификуван или изменет документ; или постои правосилна и обврзувачка судска пресуда за истата работа помеѓу истите странки), во рок од два месеца од датумот кога странката дознала за таквите основи, но најдоцна пет години од датумот на доставување за одлуката на странката (член 1208 од Законот за парнична постапка на Р. Полска).

IV. РЕЛЕВАНТЕН МЕЃУНАРОДЕН МАТЕРИЈАЛ

A. Конвенција на Обединетите нации за признавање и извршување странски арбитражни одлуки (Њујорк, 10 јуни 1958 година)

63. Според член IV од Њујоршката конвенција за признавање и извршување странски арбитражни одлуки (Њујорк, 10 јуни 1958 година, Службен весник на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, „Меѓународни договори „бр.11/81):

“1. За да се добие признавањето и извршувањето споменати во претходниот [A]член, странката која побарал признавање и извршување, во моментот на барањето, доставува:

- (a) Оригинална одлука или соодветно заверена копија од истата;
- (b) Оригиналниот договор наведен во [A]член II или заверена копија од истиот.

2. Доколку споменатата одлука или договор не се на официјалниот јазик на земјата во која се поднесува барањето, страната која бара признавање и извршување на пресудата доставува превод на овие документи на тој јазик. Преводот треба да биде заверен од судски преведувач или од дипломатски или конзуларен застапник.”

64. Релевантните делови од член V од Њујоршката конвенција го предвидуваат следново:

“1. Признавањето и извршувањето на одлуката може да се одбие, на барање на страната против која е донесена, само ако таа страна на надлежниот орган каде што се бара признавањето и извршувањето му достави доказ дека:

...

(b) Страната против која е донесена одлуката не добила соодветно известување за назначување на арбитерот или за арбитражната постапка или на друг начин не била во можност да го претстави својот случај; или

...

(d) Составот на арбитражниот орган или арбитражната постапка не бил во согласност со договорот на страните, или, во кога таков договор, не бил во согласност со правото на земјата каде што се била арбитражата.; или

...

2. Признавањето и извршувањето на арбитражна одлука, исто така, може да се одбие ако надлежниот орган во земјата каде што се бара признавање и извршување утврди дека:

...

(b) Признавањето или извршувањето на одлуката би било спротивно на јавната политика на таа земја.”

В. Правила за арбитража на ИСС

65. Релевантните делови од член 11 од Правилата на ИСС од 2012 година, како што важеле во материјалното време, гласаат:

“1. Секој арбитер мора да биде и да остане непристрасен и независен од страните вклучени во арбитражата.

2. Пред назначување или потврда, потенцијалниот арбитер потпишува изјава за прифаќање, достапност, непристрасност и независност. Потенцијалниот арбитер во писмена форма му ги открива на Секретаријатот сите факти или околности кои би можеле да бидат од таква природа што ќе ја доведат во прашање независноста на арбитерот во очите на страните, како и сите околности што би можеле да предизвикаат разумни сомнежи за непристрасноста на арбитерот. Секретаријатот им ги доставува таквите информации на страните во писмена форма и определува временско ограничување за какви било коментари од нив.

3. Арбитерот веднаш во писмена форма до Секретаријатот [на ICA] и на страните ги открива сите факти или околности од слична природа на оние наведени во член 11(2) во врска со непристрасноста или независноста на арбитерот што може да произлезат за време на арбитражата.

4. Одлуките на [Меѓународниот арбитражен суд] за назначување, потврдување, оспорување или замена на арбитер се правосилни, а причините за таквите одлуки нема да се соопштуваат.”

66. Релевантните делови од член 14 од Правилата на ИСС, кои се однесуваат на оспорувањето на арбитражите, гласат:

“2. За спорот [на арбитер] да биде прифатлив, тој мора да биде поднесен од страна или во рок од 30 дена од приемот од таа страна за известувањето за назначувањето или потврдувањето на арбитерот, или во рок од 30 дена од датумот кога странката што го поднесува спорот била информирана за фактите и околностите на кои се заснова спорот, доколку тој датум е последователен од приемот на таквото известување.

3. [ICA] одлучува за допуштеноста и, во исто време, доколку е потребно, за основаноста на оспорувањето откако Секретаријатот ќе даде можност за засегнатиот арбитер, другата страна или страните и сите други членови на арбитражниот трибунал писмено да коментираат во соодветен временски период. Таквите коментари се доставуваат до страните и до арбитражите.”

67. Релевантниот дел од член 34 од Правилата гласи вака:

“6. Секоја одлука е обврзувачка за страните. Со поднесување на спорот на арбитража според правилата на [ИСС], страните се обврзуваат да ја спроведат секоја одлука без одлагање и ќе се смета дека се откажале од своето право на

каква било форма на средства, доколку таквото откажување може полноважно да се направи.”

68. Според член 39 од Правилата на ИСС („Одредување“), како што важеле во материјалното време:

“Страна која продолжува со арбитражата без да го истанке својот приговор за непостапување по било која одредба од правилата, или по било кои други правила што се применуваат на постапката, било кое упатство дадено од арбитражниот трибунал или кое било барање од арбитражниот договор во врска со конституирањето на арбитражниот трибунал или спроведувањето на постапката, се смета дека се откажало од правото на приговор.”

С. Коментари на Њујоршката конвенција

69. Коментарите на Њујоршката конвенција наведени од компанијата должник во домашната постапка и од Владата во постапката пред Судот се цитирани подолу:

“... Ниту член V(1)(б) ниту член V(2)(б) го исклучуваат повикувањето на другиот. Наместо тоа, член V(1)(б) може да се гледа како поконкретна гаранција за страните и дава насоки за основните процедурални гаранции што мора да ги понуди арбитражниот трибунал. Освен тоа, судовите може да утврдат дека елементи на правилна постапка што не се вклучени во член V(1)(б) треба да бидат вклучени во исклучокот по основ на јавната политика од член V(2)(б), како што е можноста за одбрана. Спротивно на тоа, ако странката учествува во постапката со бранител, таа генерално е спречена да тврди повреда на правичноста на постапката и по основ на двата исклучока, оној кој се однесува на правичноста на постапката и оној во врска со јавната политика.

Во пракса, судовите генерално ги разгледуваат очекувањата заеднички...”¹

“Неуспехот да се откријат контакти со странка може да доведе до оутврдување на несоодветен состав. Апелациониот суд во Париз неодамна поништи одлука затоа што еден претседавач не откри дека, по неговото назначување, странска канцеларија на неговата фирма била задржана од една од страните во арбитражата. Судот не истражи дали претседателот навистина знаел за застапување на неговата фирма и тврдеше дека објективниот факт требало да биде обелоденет, без оглед на вистинското знаење.”²

“Членот V(1)(б) гарантира минимални барања за правична арбитражна постапка... Според [таа одредба], судот може да одбие да ја признае или изврши арбитражната одлука, доколку на страната против која е одлуката (i) не и било дадено соодветно известување за назначувањето на арбитер или за арбитражната постапка; или (ii) на друг начин не можела да го застапува својот случај. Првата можна одбрана го опфаќа не само неизвестувањето за назначување арбитер... туку

¹ Види Kronke, Nacimiento, Otto, and Port (eds.), *Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: A Global Commentary on the New York Convention*, Kluwer Law International, (2010), стр. 237, со референци наведени во него.

² Ibid., стр. 293 со дополнителни референци.

и неуспехот да се стори тоа на „правилен“ начин: навремено, во соодветна форма и јазик и до точниот адресант(и) (s) ...”³

“Прашањата што предизвикуваат сомнежи за непристрасноста на арбитерот треба веднаш да се објават во која било фаза од арбитражната постапка. Во случај во кој претседателот на арбитражниот трибунал не ги открил постоечките врски помеѓу адвокатската канцеларија за која работел и една од странките на арбитражата, *Cour d'Appel de Reims* претатсува неправилен состав на арбитражниот трибунал [Франција: CA Reims, 2 ноември, 2011 година].”⁴

70. Коментарите на Њујоршката конвенција наведени од компанијата апликант и во домашната и во постапката пред Судот се цитирани подолу.

“Откажување од процесни обврски. ... [Повеќето] национални арбитражни режими бараат страните да приговараат на процесните или на одлуките во врска со доказите во текот на постапката со цел да ги зачуваат нивните права последователно да бараат поништување на арбитражната одлука врз основа на таквите одлуки ...

Сепак, дури и во отсуство на договори кои вклучуваат такви одредби, националното право речиси секогаш ќе го произведе истиот резултат: ако странките не успеат веднаш да поднесат процедурален приговор, ќе се смета дека се откажале од последователните приговори во постапка за поништување. ...

Примената на принципите за откажување ја надополнува централната улога на процедуралната автономија на страните во меѓународната арбитража. ... Вообичаено, само кога странката побарала, и ѝ е одбиено, одредено процесно право, или кога таа се спротивставува на одредена постапка откако ќе биде наредена или предложена, таа ќе може да го истакне тоа процесно дејствие во постапка за поништување”⁵

“За да се ограничи можноста приговорите да се користат за тактички и дилаторни цели, повеќето правила и закони го ограничуваат правото да се истакне приговор против арбитер на строги временски рокови. Приговорот генерално мора да се истакне во многу краток период откако ќе станат познати фактите што се причина за приговорот.

...

Страните не можат да чекаат арбитражата да се сврти против нив и потоа да истакната приговор, туку мора веднаш да го искористат своето право. Во спротивно се смета дека се откажале од своите приговори.

...

Страните кои назначуваат свој арбитер и покрај тоа што го знаат неговиот недостаток на независност или непристрасност се смета дека се откажале од

---

³ Wolff, *New York Convention. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958 Commentary*, Beck, Hart and Nomos, (2012), стр. 279 со дополнителни референци.

⁴ Ibid., стр. 340, со дополнителни референци.

⁵ Gary Born, *International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International (2014), стр. 3258-3259, со дополнителни референци.

какви било приговори во однос на арбитерот и од секој личен конфликт што тој може да го има во овој поглед.

Дали истото ограничување важи за странка која знаејќи ги инкриминирачките факти не се спротивставила на назначувањето од другата страна или органот за именување не е толку јасно. Принципот на естопел може да го оправда и исклучувањето на правото на приговор во овие случаи. Без разлика на ова, ICC дозволува приговори во такви ситуации доколку тие се покренат во рок од 30 дена по известувањето или потврдувањето на именувањето(назначувањето).”⁶

ПРАВО

I. ПРЕЛИМИНАРНА ЗАБЕЛЕШКА

71. Во своите последни поднесоци, компанијата апликант покрена различни приговори во врска со втората арбитражна одлука и подоцнежните домашни постапки за нејзино признавање (види став 44 погоре). Судот не смета дека е соодветно да испитува какви било нови прашања покренати од компанијата апликант по доставувањето на апликацијата до Владата, доколку тие не претставуваат елаборација на нејзините првични жалбени наводи истакнати пред Судот (види, меѓу многу други, *Rafiq Aliyev v. Azerbaijan*, бр.45875/06, § 69, 6 декември 2011 година). Фактичките случувања наведени од страна на компанијата апликант ќе бидат адресирани подолу само доколку се релевантни за овој случај во врска со постапката за признавање на делумната одлука од 2015 година.

---

⁶ Lew, Mistelis, Kröll, *Comparative International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International (2003), стр. 308-309, со дополнителни референци.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 СТАВ 1 НА КОНВЕНЦИЈАТА

72. Компанијата апликант се жалеше според член 6 став 1 од Конвенцијата дека постапката во врска со признавањето на делумната одлука била неправедна бидејќи наодите на домашните судови на сите нивоа на судска надлежност во тие постапки, вклучително и во постапката по барањето за повторување на спорната постапка, биле произволни и очигледно неразумни; жалбениот судски совет при Апелациониот суд во Скопје не бил непристрасен поради учество на судијата Ј.Н. во истиот; а домашните судови не дале доволно образложение за нивните одлуки со кои се одбива признавање на делумната арбитражна одлука против голема домашна компанија. Судот, како господар на карактеризацијата што треба да се даде во законот на фактите на случајот (види *Radomilja and Others v. Croatia* [GC], бр. 37685/10 и 22768/12, § 126, 20 март 2018 година), смета дека е соодветно да се ограничи опсегот на неговото испитување на домашните постапки во кои се разгледувала суштината на жалбените наводи на компанијата апликант. Членот 6 став 1 од Конвенцијата гласи како што следува:

“При одлучувањето за неговите граѓански права и обврски ... секој има право на правично ... судење ... од независен и непристрасен суд основан со закон .”

A. Допшутеност

1. Применливост на член 6 од Конвенцијата на постапките за признавање на арбитражна одлука

(a) Произнесување на странките

(i) Владата

73. Владата тврдеше дека членот 6 не е применлив на постапките за признавање на арбитражна одлука. Делумната одлука не била автоматски извршна бидејќи извршувањето било условено со исходот на постапката за признавање. Постапката за признавање не се однесувала на „граѓанско право“ да се признае арбитражна одлука, а Конвенцијата не гарантира одреден исход на случајот. Владата понатаму тврдеше дека правото на правично судење е загарантирано во однос на „трибуналот основан со закон“, додека ИСС Трибуналот–арбитражен орган основан под покровителство на недржавен субјект – не бил „трибунал“ во таа смисла. Ако се прифати дека членот 6 не се применува на постапките пред таков трибунал, тоа неизбежно би значело дека тој е неприменлив и за постапката за признавање. Понатаму, Владата тврдеше дека според условите на арбитражниот договор страните се откажале од најмалку некои од нивните права од

член 6; претпоставувајќи дека таквото откажување не ја исклучило *ex post* контролата на законитоста на арбитражната одлука, Владата тврдеше дека државата во принцип може да одлучи врз која основа одлуката може да биде поништена (таа се повикаа на *Nordström-Janzon and Nordström-Lehtinen v. the Netherlands*, бр. 28101/95, Одлука на Комисијата од 27 ноември 1996 година, Одлуки и извештаи (DR) 87-B, стр. 115-16) или да не биде призната. На крајот, во нивните понатамошни забелешки како одговор на оние на компанијата апликант во врска со правичноста на постапката по барањето за повторување на спорната постапка, Владата тврдеше, повикувајќи се на *Bochan v. Ukraine (no. 2)* ([GC] бр. 22251/08, § 44, ECHR 2015), дека член 6 е неприменлив за постапките во врска со барањето за повторување (вонреден правен лек).

(ii) *Компанијата апликант*

74. Компанијата апликант тврдеше дека член 6 став 1 во неговиот граѓански аспект се применува на сите фази од постапките за утврдување на граѓанските права, вклучително и на оние по мериторната судска одлука. Исходот од постапката за признавање бил одлучувачки за граѓанските права на компанијата апликант (се повика на *Hornsby v. Greece*, 19 март 1997 година, § 40, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-II, и *Avotiņš v. Latvia* [GC], бр. 17502/07, § 96, 23 мај 2016 година). Упатувањето на Владата за откажување во арбитражната постапка било ирелевантно (во таа смисла се повика на одлуката на Комисијата во случајот на *Nordström-Janzon and Nordström-Lehtinen* колку што тој случај се однесува на применливоста на член 6 на арбитражната постапка и последователните постапки пред судот *lex arbitri*), бидејќи предмет на жалбениете наводи на компанијата апликант била само на постапката за признавање во Северна Македонија, во која таа не се откажала од ниту едно од нејзините права од член 6. Предмет на апликацијата не било правото на одреден исход на случајот, туку на конкретни повреди на процедуралните гаранции од член 6.

(iii) *Владата на Полска*

75. Владата на Полска изјави дека член 6 став 1 од Конвенцијата се применува на сите фази на постапката, вклучувајќи ги и оние за признавање и извршување на арбитражната одлука. Таа се повикаа на утврдениот пристап на Судот (особено, на горенаведениот случај *Hornsby* и на судската пракса цитирана таму) дека извршувањето на одлуката донесена од кој било суд треба да се смета како составен дел од „судењето“ за целите на член 6.

(b) Оценка на судот

(i) *Применливост на член 6 во постапката за признавање на арбитражна одлука*

76. За да може да се применува членот 6 став 1 во неговиот „граѓански“ дел, мора да постои спор за „право“ за кое може да се каже, барем на спорни основи, дека го признава домашното право, без разлика дали тоа право е заштитено со Конвенцијата. Спорот мора да биде релаен и сериозен; може да се однесува не само на постоењето на правото, туку и на неговиот опсег и начинот на неговото остварување; а резултатот од постапката мора да биде директно одлучувачки за предметното право (види *Grzęda v. Poland* [GC], бр. 43572/18, § 257, 15 март 2022 година, со дополнителни референци).

77. Судот забележува дека компанијата апликант конкретно се жали на постапката во Северна Македонија во врска со признавањето на делумната одлука во таа држава. Судот понатаму забележува дека правата на компанијата апликант според арбитражната одлука во овој случај биле „парични“ по природа и произлегле од договорен однос помеѓу приватни субјекти (види, меѓу другите, *Ali Rıza and Others v. Turkey*, бр. 30226/10 и 4 други, § 159, 28 јануари 2020 година; *Mutu and Pechstein*, nos. 40575/10 and 67474/10, §§ 56-59, 2 October 2018 година; *Ali Rıza v. Switzerland*, бр. 74989/11, §§ 64-65, 13 јули 2021; и, колку што е релевантно, *Xavier Lucas v. France*, бр. 15567/20, § 30, 9 јуни 2022 година, и *Avotiņš*, цитиран погоре, § 96). Оттука, правото да се наплати износот досуден од ИСС Трибуналот е „граѓанско право“ во смисла на член 6. Оттука, исходот од постапката што ја покренала компанијата апликант пред редовните судови за признавање на делумната одлука во Северна Македонија била одлучувачки за нејзиното „граѓанско право“ (види, колку што е релевантно, *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, 9 декември 1994 година, § 40, Series A бр. 301-B). Предметната постапка претставува „спор“ за право признаено, најмалку на спорни основи, според домашното право (види ставови 46 и 47-52 погоре), а спорот бил вистински и сериозен. Фактот дека спорната постапка завршила со одбивање да се дозволи признавање и извршување на арбитражната одлука не е релевантен (види, *mutatis mutandis*, *Vrbica v. Croatia*, бр. 32540/05, § 60, 1 април 2010 година, во контекст на постапката која завршила со одбивање да се дозволи извршување на признаена странска пресуда).

78. Следи дека членот 6 од Конвенцијата бил применлив на домашната постапка за признавање (види исто така, во мера која е релевантан, *BTS Holding, a.s. v. Slovakia*, бр. 55617/17, § 76, 30 јуни 2022 година).

(ii) *Применливост на член 6 на постапката по барањето за повторување на постапката*

79. Со оглед на обемот на случајот како што е дефиниран во став 72 погоре, Судот не смета дека е неопходно одделно да се занимава со приговорот на Владата во врска со применливоста на член 6 на постапката по барањето за повторување на постапката.

2. *Исцрпување на домашните правни лекови*

(a) **Произнесување на страните**

(i) *Владата*

80. Владата тврдеше во однос на сите жалбените наводи по основ на член 6 дека, со поставување на вредноста на спорот на низок износ (види став 25 погоре), очигледно непропорционален со износот досуден од ИСС Трибуналот и далеку под законскиот праг на 1,000,000 МКД за ревизија наведени во член 372(2) од Законот за парнична постапка, компанијата апликант доброволно се лишила од можност за поднесување барање за ревизија до Врховниот суд, што би можело да претставува ефективен правен лек за нејзините наводи (упатување беше направено на пресудата на тој суд во случај што се однесува на „некои аспекти од арбитражните договори“, види став 60 погоре).

81. Во однос на наводите за непристрасност, Владата понатаму истакна дека компанијата апликант можела да побара изземање на судијата Ј.Н. во својата жалба против првостепената одлука од 20 мај 2016 година. Странката апликант можела да ја консултира страницата на релевантниот суд за да добие информации за Ј.Н. и можела да ја предвиди нејзината задача да работи на случаи од соодветниот тип. Доколку биле добиени навремено, тие информации би ѝ овозможиле на компанијата апликант да ја сфати веројатноста за вмешаност на Ј.Н. во постапката како член на составот на апелациониот суд и навреме да го истакне својот приговор. Владата приложи копија од биографијата на Ј.Н. достапна на интернет страницата на Апелациониот суд Скопје во 2019 година, во која особено беше наведено дека во 2010 година била избрана за судија на Апелациониот суд Скопје, каде што била назначена во стопански оддел (*стопанскиот оддел*) и била претседател на советот.

(ii) *Компанијата апликант*

82. Компанијата апликант тврдеше дека, прво, вредноста на спорот која била наведена од нејзината страна (никогаш не е изменета од домашните судови) била правилно утврдена во согласност со домашниот Закон за судски такси кој ја утврдува методологијата за пресметување на судските такси во однос на „не- парични побарувања“— што, во смисла на домашното право, опфаќа барање за признавање на

странска пресуда. Второ, тврдеше дека Владата не успеала да покаже дека ревизија во случај во врска со признавањето на странска пресуда би била дозволена според домашното право (таа особено се повика на член 372 од Законот за парнична постапка, види став 56 погоре) и прифатена како дозволена за оценка од страна на Врховниот суд. Единствениот пример на судска пракса на кој се повика Владата (види став 80 погоре) бил ирелевантен бидејќи не се однесувал на признавањето на странска арбитражна одлука, туку на надлежноста на судовите да одлучуваат по тужба.

83. Компанијата апликант понатаму тврдеше дека не можела да го покрене прашањето за наводната пристрасност на Ј.Н. во текот на жалбената постапка. Таа открила дека сопругот на судијата Ј.Н. работел за компанијата должник откако ѝ била доставена одлуката на апелациониот суд. Не можела да ја открие таа информација порано бидејќи не била достапна и пребарлива во јавниот домен, бидејќи списокот на вработени во компанијата должник не бил јавно достапен. Така, дури и ако компанијата апликант дознала за учеството на судијата Ј.Н. во испитувањето на случајот во претходна фаза, таа не би можела да ги „вкрсти“ личните податоци на судијата со оние на нејзиниот сопруг. Откако станала свесна за врската, компанијата апликант уредно го поднела барањето за повтроување на постапката, бидејќи постоењето на близок однос помеѓу судија и вработен во една од странките во постапката претставувало директно прекршување на барањето за процедурална правичност и претставувало самостоен основ за повторување на постапката во смисла на член 392(1)(1) од Законот за парнична постапка (види став 57 погоре).

(iii) *Владата на Полска*

84. Владата на Полска истакна дека целта на правилото за исцрпување е да им се даде на државите можност да ги исправат наводните повреди пред тие да бидат истакнати пред Судот. Таа тврдеше дека со одбивањето на барањето за повторување на постапката, домашните судови пропуштиле можност да ги исправат работите преку домашниот правен систем.

(b) **Оцена на судот**

85. Општите принципи во однос на исцрпувањето на домашните правни лекови се сумирани во *Vučković and Others v. Serbia* ((прелиминарен приговор) [GC], бр. 17153/11 и 29 други, §§ 69-77, 25 март 2014 година).

(i) *Барање за ревизија до Врховниот суд*

86. Што се однесува до приговорот кој се однесува на наводниот неуспех да се прецизира точната вредност за спорот што наводно довело до неможност на компанијата апликант да поднесе барање за ревизија, Судот нема потреба да се осврнува на аргументите на странките во врска со начинот на пресметување на вредноста на спорот, од следната причина. Обврска на Владата е која тврди дека не е исцрпен, да го увери Судот дека, правниот лек бил ефективен и дека бил достапен во теорија и во пракса во релевантното време - односно дека бил достапен и можел да обезбеди ремедирање во однос на жалбените наводи на апликантот и да понуди разумни изгледи за успех (види *Vučković and Others*, цитиран погоре, § 77). Владата не даде никакви конкретни примери од судската практика за да докаже дека барањето за ревизија во постапката за признавање на странска арбитражна одлука ќе биде прифатено за целите на испитување од страна на Врховниот суд. Напротив, на пример, во постапката во врска со одбивањето на признавањето за втората арбитражна одлука, Врховниот суд го отфрли барањето за ревизија на компанијата апликант како недозволено, заземајќи јасен став во однос на примената на Законот за вонпарнична постапка на таквите постапки и, следствено, недостатокот на конкретна одредба во него што дозволува ревизија против судска одлука донесена во постапка за признавање (види став 61 погоре). Единствениот домашен пример од судската пракса наведен од Владата (види став 60 погоре) се чини дека е ирелевантен, бидејќи постапката во тој случај, иако навистина е поврзана со спор што страните се согласиле да го решат по пат на меѓународна арбитража, не се однесува на признавање на странска арбитражна одлука.

87. Според тоа, Судот утврди дека барањето за ревизија до Врховниот суд не би претставувал ефикасен правен лек за жалбените наводи покренати од компанијата апликант.

(ii) *Превентивни жалба и барање за повторување на постапката (недостаток на жалбени наводи за непристрасност)*

88. Владата сугерираше дека компанијата апликант можела да го предвиди учеството на судијата Ј.Н. во жалбениот совет на Апелациониот суд во Скопје кој одлушувал во случајот и дека требало да истакне наводи во жалбата врз основа на таквата претпоставка, против учеството на судијата Ј.Н. – односно да побара нејзино изземање – во нејзината жалба против пресудата од 20 мај 2016 година, согласно член 66(6) од Законот за парнична постапка (види став 54 погоре).

89. Судот повторува дека, кога домашното право нуди можност за елиминирање на загриженоста во врска со непристрасноста на судот или судијата, се очекува дека апликантот кој навистина верува дека постои

основана загриженост по тој основ, истата да ја истакне во првата прилика. Ова пред сè ќе им овозможи на домашните власти да ги испитаат наводите на апликантот во релевантно време и да обезбедат дека неговите или нејзините права се почитувани (види, на пример, *Miljević v. Croatia*, бр. 68317/13, § 88, 25 јуни 2020 година; *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd and Others v. Georgia*, бр. 16812/17, § 304, 18 јули 2019 година, и цитираната судска практика; и *Katsikeros v. Greece*, бр. 2303/19, § 86, 21 јули 2022 година). На пример, кога не е достапен понатамошен правен лек, затоа што апликантот навел дека има повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата поради недостаток на непристрасност од страна на последната судска инстанца на домашниот правен систем, Судот утврдил дека принципот на супсидијарност може да бара посебна внимателност од апликантот во исполнувањето на обврската за исцрпување на домашните правни лекови. Во такви случаи, превентивните средства се од особено значење. Секако, ова има примена само доколку апликантот знаел или можел да знае за составот на предметниот суд (види *Katsikeros*, цитиран погоре, § 87, и *Croatian Golf Federation v. Croatia*, бр. 66994/14, §§ 112-13, 17 декември 2020 година).

90. Во конкретниот случај, Судот забележува дека, иако опширно се осврнува на можноста компанијата апликант да ја консултира копијата од CV-то на судијата Ј.Н. достапна на интернет страницата на апелациониот суд, Владата не обезбеди никакви дополнителни детали за да покаже дека постоела реална можност компанијата апликант да дознае дека судијата Ј.Н. ќе биде назначен да одлучува во нејзиниот случај. Ниту, пак, Владата поднесе пример од домашна практика за да покаже дека барањето за потенцијално изземање на судија би било ефективен правен лек во околности како што се оние во овој случај (види, колку што е релевантно, *Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia*, бр. 59842/14, § 30, 25 март 2021 година).

91. Во секој случај, компанијата апликант постојано тврдеше дека фактот за работниот однос на сопругот на судијата Ј.Н. во компанијата должник – и соодветно, наводната пристрасност на судијата – дошле до нејзино внимание по одлуката на апелациониот суд. Нема ништо што може да покаже *in concreto* дека компанијата апликант или адвокатите што ја застапувале пред апелациониот суд всушност биле свесни за работниот однос на сопругот на судијата Ј.Н. во компанијата должник во времето кога жалбената постапка била во тек (види, *mutatis mutandis*, *Nicholas v. Cyprus*, бр. 63246/10, § 36, 9 јануари 2018 година, и *Dorozhko and Pozharskiy v. Estonia*, бр. 14659/04 и 16855/04, §§ 48-49, 24 април 2008 година). Домашните судови никогаш не го оцениле тој аспект на случајот. Владата не обезбеди никаков доказ за спротивното, ниту има нешто во списите што би го дискредитирало тврдењето на компанијата апликант (види *Nikolov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*

(*dec.*), бр. 41195/02, 9 октомври 2006 година). Според тоа, Судот смета дека е разумно компанијата апликант да не можела да го покрене прашањето за наводната пристрасност на Ј.Н. во текот на редовната жалбена постапка со истакнување за целите на превенција и поради претпазливост на барање за изземање врз основа на претпоставка врз основа на тие информации.

92. На крајот, Судот забележува дека компанијата апликант го изнела својот жалбен навод за непристрасност во своето барање за повторување на постапката (што, по правило, не се смета за ефективен правен лек за целите на член 35 § 1 од Конвенцијата), повикувајќи се на член 392(1)(1) од Законот за парнична постапка (види став 57 погоре). Таа одредба не прави разлика помеѓу основите за изземање наведени во член 64 од Законот, вклучувајќи го и членот 64(6) наведен од компанијата апликант. Таквата разлика е резултат на толкувањето дадено од домашните судови во постапката по барањето за повторување на (види став 42 погоре). Во отсуство на каков било аргумент од страна на Владата, а да не зборуваме за пример од домашна судска практика што докажува дека таквото толкување е предмет на воспоставена практика од страна на судовите, Судот не смета дека било неразумно тоа што компанијата апликант ја искористила постапката по барањето за повторување со цел да се исправи наводната повреда во жалбената постапка поврзана со учеството на судијата Ј.Н.

93. Според тоа, Судот смета дека жалбените наводи на компанијата апликант не може да се отфрлат поради неисцрпување на домашните правни лекови. Оттука произлегува дека приговорот на Владата мора да се отфрли.

3. Заклучок за допуштеноста

94. Судот понатаму забележува дека жалбените наводи на компанијата апликант според член 6 не се ниту очигледно неосновани ниту недопуштени по која било друга основа наведена во член 35 од Конвенцијата. Затоа мора да се прогласи за допуштена.

В. Основаност

1. Во поглед на наводниот недостаток на непристрасност на судијата Ј.Н

(а) Произнесување на странките

(i) Компанијата апликант

95. Компанијата апликант тврдеше дека сопругот на судијата Ј.Н. бил вработен во компанијата должник и во времето на арбитражата и во текот на постапката за признавање. Неговата позиција во компанијата – без разлика дали тој бил висок или „низок профил“ на вработен, како

што сугерираше Владата (види став 96 подолу) – беше нематеријална и, згора на тоа, поднесоците на Владата за таа цел дадени пред Судот не можеа да ја заменат оценка на домашните судови или да обезбедат отстранување на нејзините недостатоци. Во врска со размислувањата на Судот во *Nicholas* (цитиран погоре, § 64), тврдеше дека сродството на судијата Ј.Н. со вработен во друштвото должник, без оглед на неговиот статус, претставувало ситуација што можела да доведе до појава на пристрасност и требало да биде откриена на самиот почеток на жалбената постапка. Недостатокот можел да се отстрани со повторување на постапката, но судовите го одбиле барањето за повторување врз основа на фактички и законски погрешни основи. Суштината на барањето - односно сомневањата на компанијата апликант во врска со пристрасноста на судијата - затоа останала неиспитана.

(ii) *Тужената влада*

96. Повикувајќи се на потврдата за вработување од компанијата должник и разни документи кои ја опишуваат нејзината организациска структура, Владата истакна дека сопругот на судијата Ј.Н. бил еден од повеќе од 1.500 вработени со низок профил на компанијата должник (конкретно, машински инженер во нејзината механичка единица), дека никогаш не поседувал ниту една од нејзините акции, немал раководни овластувања и не бил на кој било начин поврзан на предметот на спорот на компанијата должник со компанијата апликант. Со оглед на неговиот статус со низок профил во компанијата, спорното сродство било далечена врска (референца со *Bajramovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* (dec.), бр. 14466/11, §§ 34-36, 26 јуни 2018 година). Освен тоа, објавување на фактот околу неговото вработување не било задолжително според членовите 64 и 65 од Законот за парнична постапка. Така, советот на апелациониот суд го исполнил условот за непристрасност. Дополнително, приговорот во однос на судијата покренат од страна на компанијата апликант бил одбиен со образложена одлука во постапката по барањето за повторување на постапката од страна на совет во кој не била вклучена Ј.Н., и кој правилно ги проценил фактите и го применил релевантното домашно право. Тоа претставувало последователна контрола од страна на судско тело со полна јурисдикција, ги обезбедило гаранциите од член 6 став 1 и можело да ги исправи можните неправилности.

(iii) *Владата на Полска*

97. Владата на Полска го сподели ставот на компанијата апликант. Таа забележа дека, дури и ако домашниот закон не барал судијата да се повлече од случај кога неговиот или нејзиниот роднина бил вработен во

една од страните во спорот, неоткривањето на таквото сродство било повреда на Конвенцијата (се повика на *Nicholas*, цитиран погоре). Владата истакна дека добро докажаното тврдење за пристрасност на судијата претставувало самостоен предуслов за повторување на домашната спорна постапка.

(b) Оцена на судот

98. Релевантните општи принципи во врска со непристрасноста се сумирани во *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal* ([GC], бр. 55391/13 и 2 други, §§ 145-50, 6 ноември 2018 година, со дополнителни референци, и *Morice v. France* ([GC], бр. 29369/10, §§ 73-78, ЕКЧП 2015).

99. Судот повторува дека, според субјективниот тест на непристрасност, личната непристрасност на судијата мора да се претпоставува сè додека не се докаже спротивното (види *Morice*, цитиран погоре, § 74). Не е поднесен доказ за каква било лична пристрасност од страна на судијата Ј.Н. или кои било други домашни судии. Според тоа, случајот мора да се испита од перспектива на објективна непристрасност. Мора да се утврди дали постојат уверливи факти кои можат да предизвикаат сомнеж за непристрасноста на судијата Ј.Н. и дали стравот дека одреден судија или тело што одлучува е непристрасно може да се смета за објективно оправдано (види *Ramos Nunes de Carvalho e Sá*, цитиран погоре, §§ 147-48).

100. Во конкретниот случај, судијата Ј.Н. претседавала со советот од три судии на апелациониот суд кој одлучувал за случајот на компанијата апликант. Стравот на компанијата апликант за отсуство на непристрасност произлегувал од фактот дека сопругот на судијата Ј.Н., во времето на спорената постапка, бил вработен во спротивната страна, компанијата должник. Природата на тие лични врски е важна при оценката дали стравувањата на компанијата апликант биле објективно оправдани (види *Micallef v. Malta* [GC], бр. 17056/06, § 102, ЕЧКП 2009; *Mitrov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 45959/09, § 54, 2 јуни 2016 година; и *Ramljak v. Croatia*, бр. 5856/13, § 31, 27 јуни 2017 година). Судот прифаќа дека вработувањето на сопругот на Ј.Н. од страна на компанијата должник, како спротивна страна во постапката, може да предизвика сомнежи за непристрасноста на тој судија (види, во контекст на вработувањето на сопругата на судијата од страна на тужениот, *Nikolov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 41195/02, § 25, 20 декември 2007 година; види исто така, доколку е релевантно, *Micallef*, цитиран погоре, и *Nicholas*, цитиран погоре, § 60).

101. Судот смета дека следните фактори се релевантни при неговата проценка дали тие стравови биле објективно оправдани.

102. Прво, судијата И.Н. не можела да не знае за фактот дека нејзиниот сопруг бил вработен во компанијата должник, странка во

предметната постапка (спореди *Dorozhko and Pozharskiy*, цитиран погоре, § 56). Меѓутоа, таа не го открила вработувањето на нејзиниот сопруг во една од странките во постапката во согласност со применливата постапка утврдена во член 65(3) од Законот за парнична постапка за случаи на „други околности што предизвикуваат сомнеж“ за непристрасноста на судијата во смисла на член 64(6) од Законот (види став 54 погоре; и види *Nikolov*, § 25, и *Nicholas*, §§ 64-65, и двата цитирани погоре). Покрај тоа, според мислењето на Судот, судијата Ј.Н. требала да покаже повисоко ниво на внимателност со оглед на специфичноста на прашањата со кои се соочила во постапката за признавање, имено наводната пристрасност на еден од арбитрите поради наводните врски (познанство) со лице за кое компанијата должник тврдела дека било поврзано со компанијата апликант. Со оглед на важноста на појавноста, кога се појавила ситуација која би можела да доведе до сугестија или појава на пристрасност, тоа требало да биде обелоденето на самиот почеток на постапката и да се направи проценка, земајќи ги предвид различните вклучени фактори, вклучително и работниот статус на сопругот на судијата Ј.Н. во компанијата должник, со цел да се утврди дали во случајот навистина било потребно изземање (*Nicholas*, цитиран погоре, §§ 64-65, и *Koulias v. Cyprus*, бр. 48781/12, §§ 63-34, 26 мај 2020 година). Меѓутоа, бидејќи тоа не било сторено, компанијата апликант ја открила спорната врска дури откако била донесена пресудата во однос на нејзината жалба.

103. Второ, постапката по барањето за повторување на домашната спорна постапка, поради толкувањето дадено од домашните судови, завршило без утврдување на основаноста на грижите на компанијата апликант за пристрасноста на судијата (види *Nikolov*, цитиран погоре, §§ 64-65), бидејќи соодветното барање било одбиено по формална основа.

104. Со оглед на горенаведеното, Судот смета дека загриженоста на компанијата апликант во однос на непристрасноста на претседавачкиот судијата Ј.Н. на апелациониот суд би можело да се смета за објективно оправдано. Овие размислувања се доволни за да му овозможат на Судот да заклучи дека составот на апелациониот суд не бил таков да ја гарантира неговата непристрасност и дека не го исполнил стандардот на Конвенцијата според објективниот тест (види *Ramljak*, § 41, цитиран погоре). Во овој поглед, според мислењето на Судот, нематеријално е тоа што Ј.Н. бил член на совет од тројца судии бидејќи со оглед на тајноста на расправата, невозможно е да се утврди вистинското влијание на претседавачкиот судијата Ј.Н. врз одлуката (види, колку што е релевантно, *Stoimenovikj and Miloshevikj*, цитиран погоре, § 41).

105. Според тоа, има повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата.

2. Во однос на преостанатите жалбени наводи кои се однесуваат на правичноста на постапката за признавање

(а) Произнесување на странките

(i) Компанијата апликант

106. Компанијата апликант тврдеше дека немала правично судење во постапката за признавање бидејќи домашните судови дале недоволно причини за нивните одлуки да го одбијат признавањето, не извршиле соодветно испитување на поднесоците и доказите презентирани од странките и резонирањето на судовите во однос на двете основи за одбивање на признавањето било очигледно погрешно.

107. Компанијата апликант, во однос на првиот (формален) основ на одбивањето – односно нејзиниот неуспех да обезбеди доказ за правосилноста – тврдеше дека домашниот суд ја ограничил својата анализа на повикување на одлуката на Регионалниот суд во Гдањск, и дека погрешно го применил членот 101 од Законот за МПП (кој бил применлив, според мислењето на компанијата апликант, само за случаи кога се барало признавање на пресудата на домашен суд), што за возврат го натерало да направи погрешен избор во однос на важечкиот правен режим: оној на домашното право, наместо оној на Њујоршката конвенција. Покрај тоа, фактот што не бил поднесен доказ за правосилност (во смисла на член 101 од Законот за МПП) во однос на одлуката на полскиот суд, бил ирелевантен, бидејќи постапката за признавање не се однесувала на пресудата на судот во Гдањск, туку само на делумната арботражна одлука; и било неоспорно дека компанијата апликант доставила доказ за извршност на делумната одлука како што се бара со член IV од Њујоршката конвенција (види став 63 погоре). Случајот бил одлучен во две инстанции на очигледно произволен начин (компанијата апликант се повика на *Barac and Others v. Montenegro*, бр. 47974/06, §§ 32-34, 13 декември 2011 година), бидејќи судовите се потпреле на правни одредеби неприменливи во случајот, отстапувајќи од барањата на Њујоршката конвенција и непочитувајќи ги релевантните аргументи на компанијата апликант.

108. Што се однесува до вториот (суштествен) основ – имено противречноста со јавниот поредок на Северна Македонија – компанијата апликант тврдеше, прво, дека наводите на компанијата должник за пристрасноста на арбитерот веќе биле исклучени на процедурални основи. Во суштина, страните доброволно ја покренале арбитражната постапка. Во февруари 2012 година, кога Ј.М. ја потпишал изјавата за прифаќање, било непознато ниту за компанијата апликант, како странка во таа постапка, ниту за арбитерот дека преговорите со С.К. ќе претставуваат предмет на одбрана на компанијата должник (поднесена во мај 2012 година, види ставови 9-10 погоре), а вмешаноста на Ј.К.Ј. не била откриена до 2013 година.

Спротивно на тоа, компанијата должник јасно знаела за можната вмешаност на Ј.К.Ј. во преговорите за договорот уште во 2013 година, како што е прикажано со изјавата на сведок по нејзин предлог (види став 11 погоре). Дополнително, информацијата за наводната поврзаност помеѓу арбитерот и Ј.К.Ј. биле јасно достапна во јавниот домен. Затоа, компанијата должник требало да го поднесе својот приговор во рок од триесет дена, како што е предвидено со член 14(2) од Правилата на ИСС (види став 66 погоре), но наместо тоа, таа се откажала од своето право и според релевантната доктрина и практиката, со тоа била спречена од покренување на прашањето во постарбитражниот дел од постапката (види став 70 погоре; исто така, се осврна, во контекст на Судскиот пристап кон прашањето за откажување, на *Suovaniemi and Others v. Finland* (dec.), бр. 31737/96, 23 февруари 1999 година, и, *mutatis mutandis, Nordström-Janzon and Nordström-Lehtinen*, цитиран погоре, иако во контекст на постапката пред *lex arbitri* суд). Компанијата должник избрала да не преземе никакви чекори до моментот години подоцна, кога компанијата апликант поднела барање за признавање на одлуката во Северна Македонија. Второ, не биле понудени никакви докази за да се докаже пристрасноста на арбитерот Ј.М. (и на тој начин релевантните наводи останале целосно неосновани) или за да се докаже дека Ј.К.Ј. го застапувал С.К. во преговорите за заедничкото вложување (што, згора на тоа, не го барал самиот должник); компанијата апликант исто така забележала дека Ј.К.Ј. не го потпишал соодветниот договор. Значајно, задоцнетиот приговор во однос на арбитерот поднесен од страна на компанијата должник бил отфрлен на 26 мај 2016 година од страна на ИСА на ИСС како недозволен и неоснован (види став 17 погоре). Сепак, домашниот суд, во кратка одлука од еден параграф, ги утврдил релевантните факти без да ги оцени доказите поднесени во постапката во ниту еден детал. Трето, дури и да се прифати тврдењето за пристрасност, тоа немало никакво влијание врз исходот од арбитражната постапка (спротивно на наодите на домашните судови), бидејќи тврдењата во врска со договорот со С.К. било решено од страна на ИСС Трибуналот во корист на компанијата должник. Според тоа, трошоците кои произлегуваат од договорот со С.К. не можеле да претставува „суштински дел“ од вредноста на спорот, спротивно на наодите на судовите. На крајот, до моментот на размената на поднесоците помеѓу страните во постапката пред Судот, компанијата должник никогаш не ја оспорила арбитражната одлука, било по основ на пристрасност или други основи, пред надлежен суд *lex loci arbitri*. Ниту, пак, ја „довела во прашање“ горенаведената одлука од 26 мај 2016 година на ИСА на ИСС.

(ii) Владата

109. Владата тврдеше дека постапките биле правични. Таа повтори дека не е задача на Судот да се занимава со наводните грешки во однос на фактите и правото и дека Конвенцијата не гарантира право на одреден исход на случајот. Со оглед на тоа што спорот бил меѓу две приватни компании, Владата немала интерес за неговиот исход (за спротивното таа се повика на *Regent Company v. Ukraine*, бр. 773/03, § 59, 3 април 2008 година). Причините дадени од домашните судови биле и релевантни и доволни и засновани на прецизна анализа на десетици докази поднесени од странките (за разлика од одлуката на ИСА од 26 мај 2016 година, која, според мислењето на Владата, не содржела било какво образложение). Компанијата апликант имала многу можности да го претстави својот случај, и сите докази доставени од неа биле уредно прифатени и земени предвид. Наодите на првостепениот суд биле потврдени во жалбената постапка врз основа на детална анализа на доказите, а потоа повторно во постапката по барањето за повторување на постапката, од совет во кој не бил вклучен судијата Ј.Н.

110. Таа тврдеше дека основната причина за одбивање на признавањето е дека тоа би било во спротивност со јавниот поредок на тужената држава. Рекапитулирајќи го образложението на домашните судски одлуки, Владата тврдеше дека судовите соодветно ги разгледале опсежните докази за поранешната соработка на арбитерот Ј.М. со Ј.К.Ј., како и улогата на вториот во преговорите на С.К. за договор со компанијата апликант; и дека тие правилно утврдиле дека вредноста на спорниот договор сочинувала „значителен дел“ од спорната сума во арбитражната постапка во која била донесена делумната одлука. Повторувајќи ја фундаменталната важност на принципот на непристрасност и повторувајќи ги наодите на домашните судови и домашните и меѓународните законски одредби цитирани таму, таа тврдеше дека судовите не можеле да го игнорираат пропустот на Ј.М. да ја открие горенаведената поврзаност (или во неговата првична изјава за прифаќање или во подоцнежна фаза, во 2013 година), за што Владата тврдеше дека го повредила членот 11 од Правилата на ИСС. Домашните судови правилно го примениле членот 107 од Законот за МПП и релевантните одредби од Њујоршката конвенција, земајќи го предвид доследното толкување на членот V(2)(б) од Њујоршката конвенција во случаи кога арбитерот имал врски со странка во постапката (таа се повика на коментарите наведени во став 69 погоре). Судовите не ја пречекориле исцрпната листа на основи за одбивање наведена во Њујоршката конвенција и ја исполниле *ex post* обврската на државата да се погрижи да се почитува минимумот на процедурални гаранции во арбитражната постапка, со цел заштита на јавниот поредок. Апелациониот суд, дополнително, уредно се осврнал на аргументот на компанијата апликант заснован на членовите 14 и 34 од Правилата на

ИСС и нејзиното повикување на одлуката на ИСА од 26 мај 2016 година, со која бил отфрлен приговоорт во однос на арбитерот на компанијата должник. И на крај, домашните судови го оцениле неуспехот на компанијата апликант да обезбеди доказ за правосилноста на одлуката од страна на полскиот суд во врска со релевантните домашни одредби кои бараат таков доказ.

111. Таа понатаму тврдеше дека компанијата должник не можела да го оспори недостатокот на непристрасност на арбитерот пред полскиот суд, бидејќи дознала за врските помеѓу арбитерот и Ј.К.Ј. во 2016 година, „по добивањето на извештајот [од] ФК“, што е надвор од временскиот рок од два месеци утврден во полскиот закон за поднесување тужба за поништување (види став 62 погоре). Во нејзините понатамошни произнесувања таа забележа дека, со оглед на наодите на полските судови во постапката во врска со признавањето на делумната пресуда во Полска и нивниот одговор на аргументот на компанијата должник во врска со наводната пристрасност на Ј.М. (види став 20 погоре), тужбата во секој случај немала да има изгледи за успех.

(iii) Владата на Полска

112. Владата на Полска тврдеше дека, во отсуство на какво било откажување од страна на компанијата апликант од нејзините права од член 6 од во постапката за признавање во Северна Македонија, домашните судови биле обврзани да го испитаат нејзиното барање за признавање во согласност со стандардите од член 6. Понатаму, наодите на домашните судови кои се однесуваат на одбивање на признавањето врз основа на наводната закана за јавниот поредок и пристрасност на арбитражниот совет, иако мора да се признае дека се компатибилни со домашните стандарди, не ги исполниле барањата од член 6. Покрај тоа, компанијата должник доброволно ја прифатила арбитражната клаузула во договоорт за заедничко инвестирање (JVA). Со тоа, таа ја прифатила обврзувачката природа на арбитражната одлука на ИСС (член 35(6) од Правилата на ИСС). Компанијата должник можела да ја оспори пресудата во Полска, но не успеа да го стори тоа. Имајќи ги предвид релевантните критериуми, компанијата апликант можела да очекува признавање на арбитражната одлука во Северна Македонија - држава членка на Њујоршката конвенција. И на крај, таа забележа дека судовите на Северна Македонија се фокусирале на валидноста на пресудата на полскиот суд со која делумната одлука била признаена на територијата на Полска, додека суштината на барањето на компанијата апликант било признавањето на самата делумна одлука.

(b) Оценка на судот

113. Првенствено е на националните власти, особено на судовите, да ги решат проблемите со толкувањето на домашното законодавство (види *Ramos Nunes de Carvalho e Sá*, цитиран погоре, § 186). Ова исто така важи и кога домашното право се однесува на правилата на општото меѓународно право или меѓународните договори. Улогата на Судот е ограничена на утврдување дали ефектите од таквото толкување се компатибилни со Конвенцијата (види *Markovic and Others v. Italy* [GC], бр. 1398/03, § 108, ЕКЧП 2006-XIV).

114. Судот не треба да дејствува како суд од четврт степен и затоа нема да ја доведува во прашање пресудата на националните судови според член 6 став 1, освен ако нивните наоди може да се сметаат за произволни или очигледно неразумни (види *Bochan (no. 2)*, цитиран погоре, § 61), и под услов постапката како целина да била правична, како што се бара со член 6 став 1 (види, меѓу другите, *Khamidov v. Russia*, бр. 72118/01, § 170, 15 ноември 2007 година, и *Andelković v. Serbia*, бр. 1401/08, § 24, 9 април 2013 година). Домашната судска одлука не може да се окарактеризира како произволна до степен на повреда на правичноста на постапките, освен ако не се наведени причини за тоа или ако наведените причини се засноваат на очигледна фактичка или правна грешка направена од домашниот суд, што резултира со „негирање на правдата“ (види *Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)* [GC], бр. 19867/12, § 85, 11 јули 2017 година).

115. Пресудите на судовите и трибуналите треба соодветно да ги наведат причините на кои се засновани. Степенот до кој се применува оваа должност да се наведат причините може да варира во зависност од природата на одлуката и мора да се утврди во светлината на околностите на случајот (види, меѓу многу други, *García Ruiz v. Spain* [GC], бр. 30544/96, § 26, ЕКЧП 1999-I). И покрај тоа што не може да се бара од судовите да ги наведат причините за отфрлање на секој аргумент на странката, тие сепак не се ослободени од обврската да преземат соодветно испитување и да одговорот на главните тврдења изнесени од таа странка. Ако наводот, доколку биде прифатен, би бил одлучувачки за исходот на случајот, тој може да бара конкретен и изречен одговор од судот во неговата пресуда (види, на пример, *Petrović and Others v. Montenegro*, бр. 18116/15, § 41, 17 јули 2018 година). Принципот на правичност содржан во член 6 од Конвенцијата е нарушен кога домашните судови игнорираат специфична, релевантна и важна точка изнесена од апликантот (види, на пример, *Mont Blanc Trading Ltd and Antares Titanium Trading Ltd v. Ukraine*, бр. 11161/08, § 82, 14 јануари 2021 година, со дополнителни референци и, доколку е релевантно, *Yüksel Yalçınkaya v. Türkiye* [GC], бр. 15669/20, § 305, 26 септември 2023 година, со дополнителни референци).

116. Во случаите кои се однесуваат на признавањето на странските пресуди, Судот утврди, имајќи ги предвид, меѓу другите елементи, природата на спорот и финансиските импликации за странките, дека, пред да ги признае странските пресуди, националните власти мора да се уверат дека релевантните постапки пред релевантните јурисдикции ги исполниле гаранциите од член 6 став 1 (види *Dolenc v. Slovenia*, бр. 20256/20, §§ 59-60, 20 октомври 2022 година, и *Pellegrini v. Italy*, бр. 30882/96, § 40, ЕКЧП 2001-VIII, со дополнителни референци).

117. Судот забележува дека домашните судови во овој случај го засновале своето одбивање да ја признаат делумната одлука на два клучни аргументи, едниот во врска со неуспехот да се достави доказ за конечност на делумната одлука, а другиот на наводните сериозни процедурални недостатоци на арбитражната постапка. Судот истите редоследно ќе ги разгледа.

(i) Во однос на наодите на домашните судови во врска со неуспехот на компанијата апликант да достави доказ за правосилноста на делумната одлука

118. Судот забележува дека, откако го примениле членот 116 од Законот за МПП, во врска со член 113(1) од тој закон, домашните судови се нашле себеси надлежни да ја разгледаат, меѓу другото, усогласеноста со критериумите утврдени во член 101 од Законот за МПП, кој првенствено се однесувал на признавањето на пресудата на странски суд (види ставови 47, 50 и 52 погоре). Таа одредба бара барателот кој бара признавање на странска одлука да обезбеди, меѓу другото, потврда со која се потврдува нејзината правосилност. Судот забележува дека тоа барање не е меѓу оние наведени во член IV од Њујоршката конвенција (види став 63 погоре), *lex specialis* за признавање странска арбитражна одлука, на која тужената држава е договорна страна. Со оглед на тоа што не е задача на Судот да одлучува, наместо домашните судови, дали тие требало да ја применат горенаведената одредба од Законот за МПП или член IV од Њујоршката конвенција, тој забележува дека според член 118 од Уставот, меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да бидат изменети со закон (види став 45 погоре). Домашните судови не објасниле зошто во околностите на случајот ѝ дале предност на домашната законска одредба (види став 37 погоре).

119. Судот понатаму забележува дека суштината на наодите на домашните судови во релевантниот дел е дека пресудата на Регионалниот суд во Гдањск со која делумната арбитражна одлука била признаена во Полска не можела да послужи како доволна потврда за валидноста на делумната арбитражна одлука за целите на член 101 од Законот за МПП (види став 30 погоре). Меѓутоа, компанијата апликант, во својата жалба, (а) јасно ја оспорила таа линија на образложение како

ирелевантна и повторила дека нејзиното барање за признавање не се однесува на спорената пресуда донесена од полскиот суд, туку на делумната арбитражна одлука на ИСС Трибунал; и (б) упатила, „за да отфрли секако сомневање“, на дополнителните докази кои станале достапни по пресудата на Основниот суд Скопје, имено потврдата од 7 јуни 2016 година издадена од генералниот секретар на ИСА со која се потврдувало дека делумната арбитражна одлука била уредно доставена до страните и се повторувала нејзината обврзувачка природа (види став 18 погоре) што, според мислењето на компанијата апликант, во секој случај претставувало доказ за правосилноста на делумната арбитражна одлука за целите на член 101 од Законот за МПП (види став 31 погоре). Всушност, Судот забележува, како и во случајот со *BTS Holding, a.s.* (цитиран погоре, § 68 – иако во контекст на член 1 од Протоколот бр.1 на Конвенцијата) дека не може да се доведе во прашање дека делумната арбитражна одлука содржела налог за плаќање кој бил обврзувачки за страните и дека со покренувањето на нивниот спор пред ИСС Трибуналот, страните се обврзале да се придржуваат до одлуката без одлагање, како предвидено со арбитражните правила на ИСС и потврдено од генералниот секретар на ИСА.

120. Сепак, апелациониот суд не ги адресирал горенаведените конкретни приговори на компанијата апликант. Наместо тоа, тој ги повторил наодите на првостепениот суд за ова прашање без да го земе предвид аргументот на компанијата апликант за нивната ирелевантност во однос на извршноста на одлуката на полскиот суд. Тој исто така останал нем во однос на писмото од генералниот секретар на ИСА на ИСС во кое била повторена обврзувачката природа на делумната арбитражна одлука (види став 37 погоре). Апелациониот суд ниту го отфрлил тој доказ како недозволен, ниту ја оценил неговата релевантност или доволност за да одлучи дали компанијата апликант доставила потврда од надлежен орган со која се потврдува правосилноста на одлуката што треба да се признае.

121. Забележувајќи дека наводното непочитување на барањата од член 101 од Законот за МПП претставува, за домашните судови од двете инстанци, посебна основа за одбивање да се признае делумната одлука во Северна Македонија, Судот заклучува дека приговорот на компанијата апликант во однос на наодите на првостепениот суд во тој дел бил пресуден за исходот на случајот. Според тоа, Судот утврди дека апелациониот суд не одговорил на конкретните и важни аргументи на компанијата апликант за тој аспект од случајот, со што ги прекршил барањата од член 6 став 1 (види, меѓу другите, *Mont Blanc Trading Ltd and Antares Titanium Trading Ltd*, цитиран погоре, §§ 28-31, и *Carmel Saliba v. Malta*, бр. 24221/13, § 79, 29 ноември 2016 година; и спротивно *Petrović*, цитиран погоре, § 43).

(ii) Во однос на наодите во врска со наводниот недостаток на непристрасност на арбитер

122. Во својата втора линија на образложение, домашните судови утврдиле дека признавањето на делумната одлука, донесена со повреда на барањето за непристрасност поради учеството на арбитерот J.M., би било во спротивност со јавниот поредок на Северна Македонија.

123. Судот прифаќа дека, притоа, домашните судови ги користеле своите овластувања од домашното право (види став 46 погоре) и се повикале на основите за одбивање на признавањето наведени во Њујоршката конвенција, вклучително и јавната политика и правилноста на постапката (види став 64 погоре). Навистина, од авторитативните коментари на Њујоршката конвенција, во кои се наведуваат релевантни примери од судската пракса, произлегува дека (i) одбраната на јавната политика може да се заснова на факти кои исто така би можеле да доведат до одбрана според член V(1) од Њујоршката Конвенцијата, и дека има одредено преклопување помеѓу член V(1)(б) и член V(2)(б) од Њујоршката конвенција (види став 69 погоре); и (ii) анализата на судовите во постапките за признавање или од аспектот на процедурална правичност или од аспект на јавната политика предвидени во член V(1)(б) и член V(2)(б) од таа Конвенција може да опфати оценка за усогласеноста на арбитражните постапки со основните гаранции за правично судење, вклучително и оние кои се однесуваат на непристрасноста на арбитерот (види параграфи 69-70 погоре). Исто така, јасно е дека домашните судови го толкувале домашното право на начин кој бара од нив да преиспитаат дали делумната одлука била донесена во постапка која е во согласност со основните гаранции за правично судење (види ставови 29 и 34 погоре; и спореди, иако во контекст на признавање на странски пресуди, за *Dolenc*, цитиран погоре, §§ 59-60, и, *mutatis mutandis*, *Pellegrini*, цитиран погоре, § 40), и соодветно на тоа го конструирале своето расудување.

124. Останува да се утврди дали домашните судови во постапката за признавање соодветно се увериле дека барањето за непристрасност е исполнето во арбитражната постапка и дали соодветно ги навеле причините за соодветниот наод во таа смисла (види ставови 115-116 погоре).

125. Во конкретниот случај, не постои спор меѓу страните во однос на доброволната природа на арбитражната постапка пред ИСС Трибуналот (види став 6 погоре за клаузулата за JVA). Валидноста или законитоста на JVA никогаш не била оспорена или доведена во прашање од страна на странките (види *Beg S.p.a. v. Italy*, бр. 5312/11, § 135, 20 мај 2021 год.; *Tabbane v. Switzerland* (dec.), бр. 41069/12, § 26-27 и 29, 1 март 2016 год.; и *Mutu and Pechstein* цитирани погоре, § 120). Во случај на доброволна арбитража, со потпишување на арбитражна клаузула страните доброволно се откажуваат од одредени права обезбедени со

Конвенцијата. Таквото откажување не е некомпатибилно со Конвенцијата доколку е направено на слободен, законски и недвосмислен начин (види *Mutu and Pechstein*, цитиран погоре, § 96 и §§ 145-46, со дополнителни референци).

126. Во контекст на ова, Судот ги смета за релевантни следните аргументи на компанијата апликант изнесени пред домашниот апелационен суд (види став 32 погоре):

(а) Таа тврдеше дека иако компанијата должник признала дека била свесна за наводната вмешаност на Ј.К.Ј. во преговорите за договорот од јули 2013 година (види став 11 погоре), таа не извршила истражување во врска со наводните врски помеѓу Ј.М. и Ј.К.Ј. до 2016 година, и покрај фактот што информациите на кој таа се повикала пред судовите на Северна Македонија во врска со таа врска биле во доменот на јавноста (види став 108 погоре); и дека, со неуспехот навремено да го приговара на недостигот на непристрасност во постапката на ИСС, компанијата должник се откажала од своето релевантно право.

(б) Таа, исто така, тврдела дека приговорот во однос на арбитерот на компанијата должник било отфрлено од страна на ИСА како неосновано и недозволиво во смисла на член 14(3) од Правилата на ИСС (види став 17 погоре); и дека, во секој случај, немало докази за учество на Ј.К.Ј. во потпишувањето на спорниот договор и дека немало или немало доволно докази за да се докаже постоењето на врската помеѓу арбитерот Ј.М. и Ј.К.Ј.

(в) На крај, таа тврдеше дека првостепениот суд погрешил кога ги категоризирал договорите за кои наводно преговарал Ј.К.Ј. како „значаен“ аспект на спорот (види став 32 погоре).

127. Судот не треба да одлучува, во овој момент, и на местото на домашните судови, за некој од тие аргументи, или, особено, да заземе став во однос на тоа дали компанијата должник се откажала од своето право да ја спори непристрасност во арбитражната постапка на недвосмислен начин. Судот, сепак, смета дека аргументите на компанијата апликант во таа мисла бараат соодветен одговор (види *Deryan v. Turkey*, бр. 41721/04, § 36, 21 јули 2015 година во контекст на арбитражата, и коментарите на Њујоршката конвенција што ја сумира практиката на различни судови цитирани во ставовите 69-70 погоре; спореди ги и горенаведените случаи на *Suovaniemi*; *Mutu and Pechstein*, §§ 15 и 122; и *Beg S.p.a.*, §§ 127-34, 138-42 и 136-40, во однос на принципот на независност и непристрасност и прашањето за откажување; и исто така, и забележи го неуспехот на компанијата должник да ја оспори делумната одлука пред судовите на Полска, види ги ставовите 6, 24 и 62 погоре).

128. Сепак, апелациониот суд го ограничил своето образложение во релевантниот дел од својата одлука на повикување на неговата надлежност да одлучува дали постоеле околности што го исклучуваат

признавањето на делумната одлука според домашниот Закон за МПП и Њујоршката конвенција (види став 36 погоре). Судот смета дека сумарниот одговор на апелациониот суд на аргументите не може да се смета за доволен (види, *mutatis mutandis*, *Ovcharenko and Kolos v. Ukraine*, бр. 27276/15 и 33692/15, § 126, 12 јануари 2023 година, и *Samoylova v. Russia*, бр. 49108/11, §§ 50-51, 14 декември 2021 година). Домашните судови не укажале на некој посебен доказ за сопствената констатацијата дека Ј.К.Ј. „директно учествувал во потпишувањето на договорот“ (види ставови 29 и 35 погоре), што е во спротивност со наодот на ИСС во врска со прашањето кое се однесува на истиот факт (види став 10 погоре). Тие, исто така, утврдиле, без да дадат дополнителни детали, дека Ј.М. бил „јасно свесен“ за улогата што Ј.К.Ј. ја играл во С.К. во соодветното време. Судот понатаму забележува дека конкретните аргументи на компанијата апликант во врска со погрешната констатација на судовите дека нејзиниот договор со С.К. претставувал „значаен“ аспект на спорот во арбитражната постапка не биле елаборирани наспроти фактот што Трибуналот на ИСС заклучи дека релевантниот договор не бил обврзувачки за компанијата должник и го одзел релевантниот износ од барањето за надомест на компанијата апликант (види став 12 погоре, и, обратно, пресудата на Апелациониот суд во Гдањск, став 23 погоре). На крај, судовите не објасниле зошто „неспорното“ постоење на „врски и познанство“ помеѓу Ј.М. и Ј.К.Ј. што ги утврдиле (види параграф 35 погоре) биле такви, објективно да ги оправдаат сите ставови за непристрасноста на Ј.М..

129. Накратко, според мислењето на Судот, домашните судови не дале соодветен одговор на конкретните аргументи на компанијата апликант кои можеле да бидат одлучувачки за исходот на постапката. Како резултат на тоа, образложението на судовите не е доволно, бидејќи судовите не придале доволно тежина на важните аспекти на случајот нагласени погоре (види, во мера која е релевантна, *Carmel Saliba*, цитиран погоре; и спореди, *mutatis mutandis*, *Dolenc*, цитиран погоре, § 75).

(iii) Заклучок

130. Од горенаведените причини, Судот заклучува дека има повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата на фактите на овој случај.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 1 ОД ПРОТОКОЛ БР. 1 НА КОНВЕНЦИЈАТА

131. Компанијата апликант се жалеше дека извршувањето на арбитражната одлука во нејзина корист е произволно одбиено, спротивно на член 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата.

132. Имајќи ги предвид своите наоди погоре, Судот смета дека не е неопходно да се испита допуштеноста и основаноста на жалбените наводи на компанијата апликант по основ на член 1 од Протоколот бр. 1 (види *Petko Petkov v. Bulgaria*, бр. 2834/06, § 38, 19 февруари 2013 година, и *Nikolov*, цитиран погоре, § 29, со дополнителни референци).

IV. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

133. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

“Ако Судот утврди дека има повреда на Конвенцијата или нејзините протоколи, и ако внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна дозволува да се изврши само делумна репарација, Судот, доколку е потребно, ѝ дозволува правична отштета на оштетената страна.”

A. Штета

134. Компанијата апликант побара 12,857,340.15 полски злоти (PLN) во однос на материјалната штета, која го претставувала износот доделен во корист на компанијата апликант врз основа на делумната одлука намален за 121.968,96 PLN веќе добиени врз основа на одлуката, плус 13% камата на горенаведениот износ за периодот помеѓу 31 мај 2011 година и 23 декември 2014 година и 8% од 24 декември 2014 година до датумот на плаќање. Понатаму побара 8.000 евра (ЕУР) за нематеријална штета.

135. Владата ги оспори барањата како прекумерни и неосновани и тврдеше, меѓу другото, дека наодот за повреда на член 6 претставува доволна правична отштета.

136. Судот забележува дека доделувањето правична отштета може да се заснова само на фактот дека апликантот немал корист од сите гаранции од член 6 став 1 од Конвенцијата. Сепак, Судот не може да шпекулира во однос на исходот од постапката која би била компатибилна со член 6 став 1 од Конвенцијата. Во конкретниот случај, Судот не утврди причинско-последична врска помеѓу утврдената повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата и наводната материјална штета. Оттука, нема основа за досудување на надомест по овој основ (види, во мера во која е релевантна, *Stoimenovikj and Miloshevikj*, цитиран погоре, § 49).

137. Сепак, Судот повторува дека не може да ја исклучи можноста за досудување на надомест на нематеријална штета на правно лице (види *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], бр. 35382/97, § 32-35, ЕКЧП 2000-IV); и, имајќи ги предвид околностите на случајот, на компанијата апликант ѝ досуди 3.600 евра во однос на нематеријална штета, плус секој данок што може да се наплати, и го отфрла остатокот од побарувањата по тој основ.

138. Судот понатаму повторува дека во случај на повреда на член 6 од Конвенцијата, апликантот треба колку што е можно повеќе да се стави во позиција во која би бил доколку не се занемарале барањата од оваа одредба. Најсоодветна форма на обештетување во случаи како сегашниот би било повторување на постапката, доколку се побара. Судот, во овој поглед, забележува дека Законот за парнична постапка предвидува можност за повторување на постапката кога Судот во пресудата ќе заклучи дека судската одлука или постапките пред него биле во спротивност со основните човекови права или слободи на странката (види став 58 погоре, види исто така, меѓу другите органи, *Stoimenovikj and Miloshevikj*, цитиран погоре, § 50, со дополнителни референци).

В. Трошоци

139. Компанијата апликант исто така побара ЕУР 17,744.87 за трошоците и расходите направени во домашната постапка и ЕУР 53,176.77 за настаните во врска со постапката пред Судот и судските такси направени во домашната постапка во износ од 500 евра, или вкупно ЕУР 71,421.64. Приложи детален преглед на трошоците, како и релевантни фактури кои го докажуваат плаќањето на трошоците и расходите.

140. Владата ги оспори тврдењата дека се во голема мера прекумерни и неосновани, и истакна сомнеж во однос на тоа дека тие биле нужно настанати - и, според тоа, дека биле неизбежни. Владата упати на ирелевантноста или делумната или само посредната релевантност на некои од платените активности на домашно ниво и на прекумерното наплаќање воопшто, што е во драматичен контраст со релевантните домашни регулативи и стандарди; констатираше недостаток на доказ за уплата на 1.216,87 евра; и предложи Судот да ги земе предвид локалните околности, како што се нормалните износи што генерално се наплаќаат за трошоци и расходи. Таа упати дека истото се однесува во уште поголема мера, на трошоците и расходите, наводно, направени во постапката во Стразбур. Таа тврдеше дека износите што се побаруваат далеку ги надминуваат оние што вообичаено ги добивале адвокатите од Судот по основ на член 41 од Конвенцијата (и го забележа неуспехот на компанијата апликант да ја достави тарифата на полската адвокатска комора). Тие го повикаа Судот да ја намали сумата што треба да се досуди на разумна сума.

141. Според судската пракса на Судот, апликантот има право на надоместок на трошоците и расходите само доколку се покаже дека тие биле навистина и нужно настанати и се доколку се разумни во својот квантитет (види, меѓу другите, *Vegotex International S.A. v. Belgium* [GC], бр. 49812/09, § 167, 3 ноември 2022 година). Ова ги вклучува само

домашните правни трошоци направени за да се спречи или ремедира повредата на Конвенцијата констатирана од Судот (*ibid.*; види, со сличен ефект, *inter alia, Nada v. Switzerland* [GC], бр. 10593/08, § 243, ЕКЧП 2012). Што се однесува до постапката пред него, трошоците и расходите се надоместуваат само до степен до кој се однесуваат на констатираната повреда (види *Vegotex International S.A.*, цитиран погоре, § 168).

142. Во конкретниот случај, имајќи ги предвид документите што ги поседува и горенаведените критериуми, Судот смета дека е разумно да досуди 15.000 евра за надомест на трошоците по сите основи, плус секој данок што може да и се наплати на компанијата апликант, и го отфрла остатокот од побарувањето.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО,

1. *Ги прогласи* жалбените наводи по основ на член 6 од Конвенцијата за допуштени;
2. *Утврди* дека има повреда на член 6 од Конвенцијата;
3. *Утврди* дека нема потреба да се испитува допуштеноста и основаноста на жалбените наводи по основ на член 1 од Протоколот бр. 1 од Конвенцијата;
4. *Утврди*
  - (a) дека тужената држава треба да ѝ ги плати на компанијата апликант, во рок од три месеци од датумот на кој пресудата станува правосилна во согласност со член 44 став 2 од Конвенцијата, следните износи, кои треба да се конвертираат во валутата на тужениот државата по стапка што се применува на датумот на исплата:
    - (i) ЕУР 3,600 (три илјади и шестотини евра), плус секој данок што може да се наплати, по однос на нематеријална штета;
    - (ii) ЕУР 15,000 (петнаесет илјади евра), плус кој било данок што може да ѝ се наплати на компанијата апликант, по однос на трошоци;
  - (b) дека по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе се плати проста камата на горенаведените износи по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка за периодот на доцнење плус три процентни поени;
5. *Го отфрли* остатокот на барањето на апликантот за правичен надомест.

ПРЕСУДА НДИ СОПОТ С.А против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Изготвено на англиски јазик и доставено во писмена форма на 26 ноември 2024 година, согласно Правилото 77 §§ 2 и 3 на Судскиот Деловник.

Hasan Vakırcı
Секретар на одделот

Arnfinn Bårdsen
Претседател